

AASTAST 1926 HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM MAI 2021

MILANG

PÄRASTLÕUNANE MOTIVATSIOONIKIRI

KIRKE
NIINEMETS,
peatoimetaja

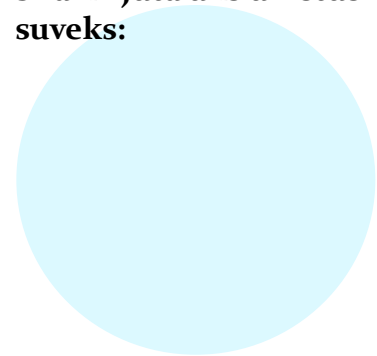
29. mai, kell 15.46, minu tuba

Sa oled ilus. Naeratan Sulle ja ütlen, et Sinu elu on kõige ilusam ime, mis on juhtunud. Sa võid naerda mind välja, aga ma tõesti usun seda. Mulle ei meeldinud, kui ütlesid tookord vene keele tunnis, milline idioot Sa oled. Arvasin tol hetkel, et oled kõige julgem inimene üldse, kuna vähemalt Sa proovisid midagi vene keeles öelda. Tuletan Sulle meelde, et praegu Sa elad ja pead võitlust. Sa elad ja see on piisav. Seega unista, unista ja unista. Unista suurelt, kuna suured unistused lähevad täide. Näiteks kujuta ette, et oled praegu Hispaanias palmi all

ja kõik Sinu mured kaovad või jooksed Madagaskari mäetipult otse türkiissinisesse laguuni. Sa saad enda unistusi ette kujutada ja elada nendes täielikult. Kas kujutlusvõime pole mitte võimas? Kujutlusvõimet kasutada, muremõtteid hajutada – ühe laulu peaks nende sõnadega kirjutama. Veel oleksid laulus sõnad, et võtku inimene endale vähem kohustusi, aga tehku kõiki tegevusi hinge ja südamega. Südamega tehtud loeb. Loeb ka see, et kõike ei pea jõudma. Edu ei peaks olema ainus eesmärk siin elus. Kui midagi lähebki valesti, naera koos teistega ja liigu edasi. Elu on karikakar, mis on Su

kätte ulatatud. Kohus või võimalus on lill tänades vastu võtta ja kinkijale naerata. Isegi kui lill närtsib või maha kukub, pole hullu, kuna teekäänakul leiad kindlasti uue. **Soovin Sulle karikakraid täis lilleaasasid, kujutlusvõime rohkest ja kuldkollaseid suvepäevi!**

Siia kirjuta üks unistus suveks:

TOIMETUS

Anita Algus
Anette Ama
Triinu Aru
Holger Dahl
Märten Kala
Emma Magdalena Keränen
Mari Lepp
Martin Ottas
Aadi Parhomenko
Stella Päri
Jaak Pärtel
Estin Rand
Elis Saarelaid
Jaak Sootak
Elis Riin Tars
Susann Vahrušev
Sirely Veri

JUHENDAJA
Age Salo

PEATOIMETAJA
Kirke Niinemets

KAANEPIILT
Fotograaf: Sandra Sulg
Modell: Lulu Inari Ottilia Vase

KEELETOIMETUS
Ingrid Alla
Lauren Aunpuu
Aadi Parhomenko
Kirke Niinemets
Grete Tõniste
Susann Vahrušev
Lulu Inari Ottilia Vase
Sirely Veri

KÜLJENDUS
Reelika Hüvenen

Mari Lepp
Eliise Viling

HUGO ei kiida ja MAURUS ei laida kedagi, sest nad on juba suvepuhkusel.

ÕNNITLEME!
Eve Paap 03.06
Jaan Paaver 03.06
Ott Ojaveer 10.06
Age Salo 17.06
Raimond Lepiste 20.06
Karin Soodla 02.07
Ave Rikas 14.07
Aare Ristikivi 30.07
Ketlin Taidre 14.09
Aino Saar 23.09
Trine Uusen 19.09

2020. aasta oktoobris läks käima järjekordne Ajujahi hooaeg. Ajujaht on Eesti suurim äriideede konkurss, mis toimub sel korral juba 13. korda ning kuhu on esitatud läbi aastate 4827 äriideed. Sel aastal on kõigil Treffoonias olnud rohkem põhjust konkursi jälgimiseks, sest ka meie endi abiturientide algatatud firma Münt osales edukalt.

Münt sai alguse 2019. aastal õpilasfirma ja jätkas tegevust ka pärast õpilasfirma perioodi lõppu. Mündi liikmete Eva Maria Ilvese, Marilyn Bergi (mõlemad 12.b), Aksel Joonas Reedi (12.a) ja Märten Kala (12.c) ühiseks sooviks on vähendada Maa reostamist plastikuga ning nad on loonud toote, mis muudab hammaste pesu täielikult plastikuvabaks. Nimelt toodab Münt hambapesutablette, mis koosnevad loodussõbralikest komponentidest ja mis jõuavad ostjana klaaspurgis. Samuti on võimalik liituda püsitellimusega, mis tähendab, et iga kolme kuu tagant jõuavad postkasti uued tabletid komposteeritavas paberkotis. Küsisime mõned küsimused Mündi liikmetelt, et

Treffoonia saaks veelgi parema ettekujutluse edumeelsete ja vahvate abiturientide mõtetest, firma edusammudest ja tulevikuplaanidest.

Kuidas pääsesite Ajujahile ja sealt edasi TOP 10, TOP 6, TOP 3 sekka?

Lühike vastus: läbi pisarate ja raske töö. Aga pikemalt: oli üks ilus õhtu, mil Ülle Seevri meile helistas ja ütles, et homseks on vaja *pitch* (äriideed tutvustav tekst) kirjutada ja seda Kaleidoskoobil (Tartu tudengite äriideede konkurss) esitada. Seega me panitsesime natuke ja panime *pitch*'i kokku. Esitasime selle järgmisel päeval ära ja saime finaali, mis toimus sTARTUp Day'l. sTARTUp Day'l proovisime ise olla väga jutukad ja saada nii palju kasulikke kontakte kui võimalik. Mõnega suhtleme tänaseni. Lisaks sellele võitsime Kaleidoskoobi! Inimestega rääkides sattusime kokku Anni Raiega, kes on Negavati korraldaja. Tema, pärast meie *pitch*'i kuulmist, kutsus meid kandideerima roheideede konkursile, mida ta igal aastal korraldab. Negavatis tegime roppu tööd ja saime finaali, kus meie võiduraha asemel usaldati eripreemiana koht Ajujahi TOP 100 seas. Sealt edasi pingutasime

veel rohkem ja, ennäe, olimegi TOP 3 seas. Iga Ajujahi voor on olnud hämmastav arenguhüpe, sest meile meeldib püstitada selgeid ja võimalikke eesmärke ning need saavutada.

Mida olete konkursilt kõige rohkem õppinud?

Arvame, et kõige rohkem oleme õppinud seda, kuidas inimestelt abi küsida. Ega meil ei ole rohkem teadmisi kui keskmisel treffneristil või üldse kooliõpilasel, aga võime julgelt öelda, et abi ja häid õpetussõnu küsime küll kolm korda rohkem.

Millised tooteuundused on teil järgmisena plaanis?

Meil on plaanis viia hammaste pesu järgmisele tasemele. Lähiajal tõuseb õhku pilootprojekt bambusest hambaniidiga ja toome turule fluoriidi sisaldavad hambapesutabletid. Münt ei ole tulevikus enam hambapesutablett, vaid kõik vannitoa hügieenitarvikud.

Kuhu tahaksite oma tablettidega viie aasta pärast välja jõuda?

Me tahame kolme aasta pärast saada 20% Skandinaavia *early adopter*'ite (need, kes proovivad uusi tooteid) turust.

**PALJU ÕNNE
MÜNDILE
AJUJAHILE VÕIDU
PUHUL!**

ELO ISE JA LASE TEISTEL SAALIDA

ELIS RIIN TARS

Foto: Ekvilibrist

Ehk tuleb Elo teile tuttav ette oma huvitava stiili poolest või hoopis tema kirjutatud mõtlemapanevate Miilangu artiklite tõttu. Võib-olla olete teda näinud teatrilaval, Tartu Uues Teatris askeldamas või looduses. Iga tahes on Elos peidus paljut. Sain temaga vihmasel laupäeval Kohvipausis kokku, et teada saada, millest ta unistab, mis on tema kired ja mis paneb tema silmad särama.

Millega tegeled vabal ajal?

Tegelen pigem humanitaarvaldkonnaga. Mulle meeldib lugeda ja arvan, et kirjanduse vastu on mu huvi kõige kirglikum. Lisaks käin näiteringis, praegu kulub palju aega juunis esietenduvale Brian Frieli näidendi „Lõikuspeo tantsud” proovidele. Olen ka Tartu Uues Teatris vabatahtlik.

Aga eks see teater ole samuti üks kirjanduse alaliikidest.

Kuidas Sa teatri enda jaoks avastasid?

Enne Treffnerit käisin Waldorfgümnaasiumis, kust teater külge jäigi. Iga 8. ja 11. klass toob igal aastal lavale ühe etenduse, ja lisaks kooliprogrammile on Waldorfis ka väga tugev näitering. Teater on kujunenud harjumuseks. Praegu käin Jakobi Mäe Teatristuudio näiteringis, mida juhendab Priit Strandberg Vanemuisest. Etendasime eelmisel aastal Luke Mõisas Tšehhovi „Kolm õde”, praegu käivad Frieli „Lõikuspeo tantsude proovid”. Lisaks lavalisele rollile pean täitma ka logistiku ülesandeid, panen nagu puslet kokku. Eelmisel aastal läksin Draamafestivalile vabatahtlikuks. See oli hästi spontaanne otsus, kirjutasin ja saingi. Draamafestivali korraldustiimiga oli seotud Tartu Uue Teatri tiim ja sealt läksid asjad juba oma loomulikku kulgu mööda. Tartu Uues

Teatris on mul erinevad ülesanded, kõige sagedasem on lihtne piletite kontrollimine. Hetkel on käsil Eesti esimene autolavastus „Kõigi piirangute lõpp”, mis toimub ERM-i parklas. Seal aitan ma autosid parkida ümber suure klaaskupli, kus sees ja ümber etendus toimub.

Kas oled mõelnud elukutseliseks näitlejaks hakata?

Mulle tundub näitleja natuke nagu nukk, kes peab tegema seda, mida lavastaja ütleb. Ka see on äärmiselt arendav, sest pole sugugi nii lihtne alati juhtnööridega täppi panna, veel enam, seda hästi teha. Aga mulle tundub, et tulevikus tahaksin tegeleda erialaga, kus saan võimalikult palju omi mõtteid mõelda. Võib-olla omi mõtteid isegi kirja panna.

Ehk siis isegi raamat kirjutada?

Võib-olla. Keegi ütles kuna-

gi, et iga mõtlev inimene kirjutab elus vähemalt ühe raamatu. Olen üritanud, praegu pole veel hakkama saanud. Välja arvatud luuleraamat, mille tegin UPT raames. Esseesid tahaksin küll kirjutada. Kirjandeid nüüd enam ei pea ju, võiks kuhugi edasi liikuda.

Kuidas julgustaksid treffneristi, kes sooviks samuti teatrironigile saada?

Soovitan käia palju teatris. Kui teater on kinni, siis soovitan lugeda näidendeid. Kui sellest ei piisa, siis tasub otsida vabatahtlikuks hakkamise võimalusi, näiteks sügise Draamafestival Tartus, ehk Tartu Uus Teatergi. Ja kui sellest ka ei piisa, siis miks mitte minna näiteringi? Aga võib ju ka lihtsalt otse Lavakasse. Ega mina pole mingi ütleja, tsiteerin ainult klassikuid: „You do you!”

Mida peale gümnaasiumit teha soovid? On Sul mingi kindel siht silme ees või amet, mille poole püüdlud?

Mind huvitavad valdkonnad, kust saab midagi uut maailma kohta teada, kui nii võib öelda. Üheks valikuks on minna Tartu Ülikooli religiooniuuringud õppima. Mulle tundub, et see ühendab ajaloo, filosoofia, keeled, mingil määral ehk kunsti, semiootika ja kirjandusegi. Kõik need on ained, mis mind paeluvad. Kindlasti saaks seal palju lugeda. Aga tulevast ametit ega kindlat sihti küll silme ees ei ole.

Kas võib juhtuda, et sa-

tud kunagi usundiõpetajaks hoopis Treffnerisse?

Kõike võib juhtuda, aga vaevalt et nad mind võtavad (naer). Pigem olen unistanud - pisut romantiline mõtleviis -, et võiksin olla õpetaja Vastseliinas või Tsirgulinas. Aga tuleb see, mis tuleb: äkki mulle ei sobigi religiooniuuringud ja hakkam hoopis kiirabitöötajaks?

Kirjelda oma seost muusikaga.

Ma olen lapsena tegelenud vanamuusikaga. Sattusin juhuselt tõttu ansamblisse, kus esmalt õppisin mängima plokkflööti, ent edasi liikusin keelpillideni. Alustasin pilliõpet rebekist (selline kakanakoiba meenutav pill) ja edasi liikusin fiedli ning viiulini. Mängin ka torupilli. Ansambliga käisime esinemas ka välismaal, näiteks Saksamaal ja Soomes.

Kas praegu ka mängid? Või pigem mängid enda jaoks?

„Lõikuspeo tantsude” sündmuste tegevuspaik on lirmaa. Lavastuses mängin viiulit ja torupilli. Selle jaoks harjutan, otseselt mujal praegu ei mängi.

Tegeled ka jooksmisega?

Jah, mulle meeldib väga joosta maal ilma elektroonikata. Kuulan jooksmise ajal linnulaulu. Viimasel ajal on tekkinud harjumus jooksmisega ennast soojaks ajada ja siis ujumisega maha jahutada, see puhastab meeled nii ära. Endaga kokku saamise tunne või selgusele jõudmi-

ne tekib. Suusatamine meeldib mulle ka väga. Talvel suusatan, suvel jooksen ja ujun.

Tegeled ka aiandusega?

Koroonaaajal oleme emaga hakanud veetma rohkem aega maal kui linnas. Sestap veedame palju aega õues, kasvatame sibulaid ja kartuleid, sel aastal jõudsim isegi lillepeenraid teha. Maakodu on meil Elva ja Otepää vahel. Hea rahulik koht, aitab närve puhata. Linnatulen siis kuidagi parema inimesena, maaõhus on kõik toksiidid ära lahustunud.

Sul on siis suur maa-armastus? Vajad sotsiaalset suhtlust, aga mingi hetk on vaja üksildust?

Just. Üksinda olles alles hakkad päriselt olema.

Siinkohal küsiksingi: kas oled pigem introvert või ekstravert?

Ma arvan, et olen üsna täpselt pooleks. 55% ekstravert ja 45% introvert. Ma olen suur suhtleja, aga ka suur väsiija.

Sa oled varem Miilangu toimetuses olnud. Kuidas hindad oma tegevust seal?

10. klassis proovisin aimata ajakirjandusmaailma, kuhu ma tegelikult ilmselt väga hästi ei sobi. 11. klassis sain aru, et saan artikleid kirjutada päris enda mullist välja tulemata ning olen sel ajal kirjutatud artiklitega rohkem rahul. Miilangus kirjutamine on hea võimalus harjutada arvamusaluste kirjutamist ja kasvõi esseistikat, mis kirjandusmaailmas hiljem kasuks võib tulla.

Mida Sulle veel teha meeldib? Näiteks rattaga sõita?

Rattaga meeldib mulle sõita küll. Tegin kevadel lõpuks autoload ära ja alguses oli automentaalseid täiega sees: mõtlesin, et ei tulegi kunagi autost välja. See läks aga ruttu üle ja nüüd olen enda jaoks uuesti rattaga sõitmise avastanud. Täiesti uued asjad minu elus on elektrilised tõukerattad, mille alla Bolti tõukeratastega sõites juba väga palju raha magama olen pannud. See on hämmastav, kuidas tuhised nendega nii kiiresti, aga oled ikkagi õues, kogu maailm on nii kättesaadav, kõik jääb meelde, mida näed. Autoga kuidagi... Hasso Krull kirjutab selle kohta „Tänapäeva askeesis”, et auto on maailmavaate ruumiline kehastus ja see, kes tahab pääseda maailmavaatest, ei tohi mingil põhjusel soetada autot. Kui maailmavaade on olemas, tuleb lakkamatult tegeleda küsimusega, kuhu see parkida. Ja nii. ongi Autoga sõites on alati midagi Sinu ja looduse vahel, olgu see siis kasvõi aken. Sellest ka see autosõitja maailm ja maailmavaade. Tõukerattaga sõites on kogu maailm ja Sina ise selle sees avar ja üks, autoga sõites on olemas ainult sihtpunkt ja lähtepunkt.

Millises ajas sooviksid elada?

Pime keskaeg, ristisõjad, katk – see oli mu esimene mõte. Kusagil, kus kõik on otsas, müra on nii vähe, kui veab, on üks asi, millest saab kinni hoida, antud näite puhul siis usk. Aga see üks asi

on kogu täiega. *Nil habes, nil dolebis, / perditum neque flebis, / sed in hoc quod habes, gaudebis.* (Kui Sul pole midagi, ei kurvasta sa millegi üle / ega nuta kaotatud taga, / ent selle üle, mis sul on, Sa rõõmustad.)

Hea meelega elaksin ka kreeka-budismiaegses Indias, siis kui Aleksander Suur Bactria ja India alad vallutas ja asjade loogiline kulg hellenistliku budismi sünnitas. Kreeka-budismi najal seisab ka levinud teooria, et esimene kivist budakuju on kreeklase tehtud. Indiast on samal põhjusel leitud ka Trooja hobuse reljeefe. Vat jah, Kreeka-Bactria kuningriigis elaksin hea meelega.

Kas tahaksid elada mingi aeg väljaspool Eestit?

Kui, siis pigem ida kui lääne pool. Äärmisel juhul ka Ladin-Ameerikas. Mu sugulased elavad Usbekistanis ja käisime neil 2019. aasta suvel perega külas. Nägin usbekkides sellist õnnelikkust ja heldust, mida ma Euroopas kunagi kogenud ei ole. Lääne standardite järgi on nende elu seal palju raskem ja mulle tundub, et just see teebki neid inimestena palju sõbralikemaks ja aktsepteerivamateks. Kahest sealoleku nädalast jäi väheks küll, lähaksin sinna hea meelega uuesti.

Olen väga vaimustunud ka Araabia maadest, peale eelmise aasta islamiteemalist ajaloolümpiaadi uurisin veel kaua vabatahtlikkuse võimalusi Palestiinas. Aga kahjuks pole sinna nii lihtne saada, kui näiteks Iisraeli.

Kui saaksid ühe probleemi maailmast ära kaotada, siis

mille ja miks?

Trikikas: üksteistest mitte aru saamine, siis ei oleks ka ühtegi teist probleemi ka enam olemas.

Kas siis ei oleks maailm veidi igav?

Seda küll. Aga probleemidega maailm oleks ju igavavõitu.

Mida ütleksid 10-aastasele Erole?

Õpi matemaatikat! Ei, tegelikult see, et ma matemaatikat ei õppinud, on mind kuhugi viinud. Asendustegevused, mida olen matemaatikatunnis teinud, on mind elus ikka väga palju edasi viinud, näiteks kui asetada virna kõik need raamatud, mis ma ainult matemaatikatundides läbi olen lugenud, oleks see tõenäoliselt minust endastki pikem. Aga 10-aastasele Erole poleks vist mõtet suurt midagi öelda, ta teaks ise ikka kõige paremini.

Kui Sa saaksid uuesti alustada oma Treffneri teekonda, kas muudaksid midagi?

Jah, ma oleksin palju vastuvõtlikum. Ma ei ajaks nii palju erilisust taga, vaid oleksin aktsepteerivam. Võtaksin kõiki sellistena, nagu nad on ja ei püüaks nii väga olla keegi. Õpiksin kümnendas pisut hoolikamalt kah.

Mis Sulle Treffneri juures kõige rohkem meeldib? Mis on need head mälestused, mis endaga kaasa võtad?

Ma arvan, et just seigad õpetajatega. Õpetajates ja juht-

konnas seisneb Treffneri ole-
mus. Õpilased tulevad ja lä-
hevad, aga õpetajad ja kooli-
maja jäävad. See on olnud sel-
line kultuuriline kogemus,
kogeda neid õpetajaid ja seda
keskkonda.

Treffneri kõige lähedam aine?

Kunstiajalugu! Selles pole kü-
simustki.

Mis on see, mis teeb Treffneri kunstiajaloo eriliseks?

Beier, ja see, et meile antakse
erakordne võimalus kõik need
õpikud pähe õppida. Kunstia-
jalugu on ju ka lihtsalt üks
lugu, täiesti eraldi maailm,
täis oma kulminatsioone,
puänte ja põnevaid karakte-
reid. Kunstiajaloo, nagu aja-
loos ikka, on kõige huvitava-
mad just igasugused detailid,
mille erilisusest saab aru alles

siis, kui oled üldpõhja oman-
danud. Näiteks prerafaelliitide
ja natsareenlaste erilisusest
on väga raske aru saada, kui
pole kursis teiste 19. sajandi
kunstnikega, näiteks impres-
sionistidega.

Kes on Su lemmikkunst- nik?

Kunstiajaloo tundides avas-
tasin enda jaoks Hieronymos
Boschi ja Egon Schiele. Juba
varasemalt on armsad olnud
needsamad prerafaelliidid,
natsareenlased, aga ka Edvard
Munch. Eesti kunstnikest
peab ära mainima Aili ja Too-
mas Vindi, no ja muidugi
Konrad Mäe. Usbekistanis
käisime kunstimuuseumis.
See oli suur elamus, ma pole
varem selliseid rahvusroman-
tilis-impressionistlikke-ek-
spressionistlikke maale näi-
nud.

Mingi mõte või soov, mida tahaksid lennu- kaaslastele öelda.

Ahhaa! Lõpetage muretse-
mine. Lõpetage muretsemi-
ne selle üle, mis teist saab.
Seda ei saagi mitte kuidagi ju
veel teada. Küll kuidagi lõ-
puks ikka saab!

Kas tahaksid midagi ka õpetajatele öelda?

Tahaksin lihtsalt aitäh öelda.
Ja aitäh selle eest ka, et mind
välja kannatasite.

ELO SOOVITUSED

ILUKIRJANDUS: „Serafima ja Bogdan“ Vahur Afanasjev
ESSEISTIKA (orientalistilised teadustekstid): „Nulli
ja lõpmatuse kohal“ Linnart Mäll

POEESIA: „Võileib suudlusega“ August Sang

AJALUGU: „Lähtru vald Läänemaal“ Rait Talvoja

FILM: „Nipernaadi“

ÖÖÜLIKOOLI LOENG: „Puude taga on mets“ Kalevi Kull ja Asko Lõh-
mus

RAADIOSAADE: Raadio 2: Vibratsioon, Raul Saaremet

MÕTE: „Saagem eurooplasteks, aga jäägem ka asiaatideks.“ Ain Kaalep

Tšehhovi „Kolm öde“ Luke
mõisas 2020. aasta suvel.
Elo Saal Olga Prozorovna
rollis.

Foto: Henri Tabur

SUVIDE HÕRGUTISED À LA ÕPETAJAD

ANETTE
AMA

Oleme jällegi piilunud õpetajate retseptisahvritesse, et igaühele midagi meelepärast hamba alla leida. Kuna päike juba paistab, talvemantel on kappi visatud ning piknikuplaanid tehtud, pakume selleks korraks kõigile ahvatlevalt lihtsaid ja suviseid retsepte. Lõbusate kokkade Raimond Lepiste, Monika Piirimäe, Karin Soodla ja Sandra Sagari retseptid lisavad särtsu ka kõige pilvisematesse päevadesse! Haarake kapist põlled ja peske käed, sest on aeg köögist tolm välja ajada!

Raimond Lepiste pannkoogid

1. Ülepannikoogid

Vaja läheb:

Munad
Suhkur
Nisujahu
Pannkoogijahu
Rukkijahu
Piim
Sool
Vanilje

Valmistamine:

Komponente lisa tunde järgi. Munasid kindlasti rohkem, nende maitset peab olema tunda.

1. Aja munad koos suhkruga (õrnalt) vahule.
2. Lisa kolme sorti jahu: harilik nisujahu, pannkoogijahu (valmis jahusegu, vahet pole milliselt tootjalt) ja rukkijahu. Seejärel piim ning veidike soola ja vaniljet.
3. Küpseta pannil ja naudi!

2. Paksud pannkoogikesed

Vaja läheb:

Keefir
Hapukoor
Sooda
Nisujahu
Suhkur
Munad

Foto: Kirke Niinemets

„Retseptid sündisid aastate jooksul loovate katsetuste käigus. Pannkooke süüa moosi ja piimaga. Kui piima pole, siis kohviga ja moosi asemel kasutan vahukoort või kohupiima (kindlasti mitte mõlemat korraga). Suvel sobivad pannkookide kõrvale imehästi magusad maasikad.“

Valmistamine:

Põhimõtteliselt sama koostis, mis ülepanni pannkoogil. Kindlasti lisa hapukoort!

1. Aja munad suhkruga vahule.
2. Lisa nisujahu, keefir ja hapukoor, sega. Ära unusta suhkrut ja soodat (lisab kohevust).
3. Küpseta tainast pannil supilusikatäite kaupa, võta kõrvale soovitud lisandid ja naudi!

Monika Piirimäe aurutatud porgandid mee ja rosmariiniga

Foto: Kirke Niinemets

Vaja läheb:

Porgandid
Kartulid
Oliiviõli
Sool
Vedel mesi
Salvei ja/või rosmariin
Kodujuust

Valmistamine:

1. Nopi peenralt esimesed varajased porgandid.
2. Pane kartulid keema. Mõne aja pärast aseta potile aurutussõel, millel on pestud, aga koorimata ja tükeldamata porgandid, et saaksid võimalikult palju A-vitamiini.

3. Auruta porgandeid kaane all 7-8 minutit.
4. Tõsta veel mõnusalt krõmpsud porgandid kaussi, lisa oliiviõli ja vedelat mett. Puista peale natuke soolahelbeid ja rohkelt hakitud salveid ja/või rosmariini.
5. Sega õrnalt läbi ning lase paar minutit kaane all maitsestuda.
6. Serveeri kuumalt koos varajase kartuli, või/ja kodujuustuga.

Sandra Sagari porru-singipirukas

Vaja läheb:

Täidis:

- 1 suurem porru (ainult valge ja heleroheline osa)
- 150-250 g singikuubikuid
- 1 paprika soovi korral
- 2 muna
- 2 dl 10% rõõska koort või 15% köögikoort
- soola ja musta pipart
- 100 g riivitud (emmentali) juustu

„Sõime neid porgandeid eelmisel suvel oma suvekodus peaaegu iga päev ning ei saanud küllalt. Laste sõnul on see vist ainuke roog, milles suudan oma emale mingitki konkurentsi pakkuda. Idee saingi temalt, aga peenhäälestus on isiklik panus.“

-> jätkub järgmisel leheküljel

RETSEPTID

Tainas:

100 g külma võid

150 g nisujahu (u 2,5 dl)

1-3 sl külma vett

veidi soola

Foto:
Anette
Ama

„Tahaksin jagada ühte toredat soolase piruka retsepti, mida annab väga hästi kohandada hooajaliste köögiviljadega.

Tegemist on originaalis porru-singipirukaga (vabandan ette kõigi veganite ja gluteenitalumatute ees). Leidsin selle retsepti nii, et oli vaja vaheldust oma tavapärasele juustusele feta-spinatipirukale. Kuna see pirukas näeb välja värviline ja isuäratav, suhteliselt kiire ja lihtne, siis paremat alternatiivi pole olemas!

Suvel jahedama ilmaga sobib väga hästi soojalt ja külma salatiga, sooja ilmaga on see võrratu külm vahepala.“

Valmistamine:

1. Sega kokku tainas, lase 30 minutit jahedas taheneda.
2. Vooderda tahenenud tainaga 24 cm läbimõõduga pirukavorm ja eelküpseta 200-kraadises ahjus umbes 10-15 minutit.
3. Valmista ette porrud. Selleks lõika porru pikuti peaaegu pooleks või neljaks. Pese hoolega jooksva külma vee all, et lehtede vahel peituv muld kätte saada. Siis raputa kuivemaks ja lõika terava noaga õhukesteks viiludeks.
4. Lõika sink vajadusel väikesteks kuubikuteks. Kui kasutad paprikat, siis lõika see pooleks, eemalda seemned ja varreots ning lõika paprika kuubikuteks.
5. Sega singi- ja paprikakuubikud ning porruviilud ning laota eelküpsetatud pirukapõhjale.
6. Klopi munad piimaga, maitsesta soola ja pipraga ning kalla pirukatäidisele. Puista peale riivitud juust.
7. Küpseta 225-kraadises ahjus 20-30 minutit või kuni munasegu on hüübinud ja pirukas on pealt kenasti kuldne.

Karin Soodla külm vaarikatort

„Retsepti kirjutasin endale ühest kokaraamatust, kui töötasin veel ülikooli päevil TÜ raamatupoes.“

Foto: Kirke
Niinemets

Teha paar päeva varem ja hoida sügavkülmas. Peale riivitud šokolaadi ja vaarikaid.

Vaja läheb:

Põhi:

100 g kaeraküpsiseid (nt Digestive)
60 g võid

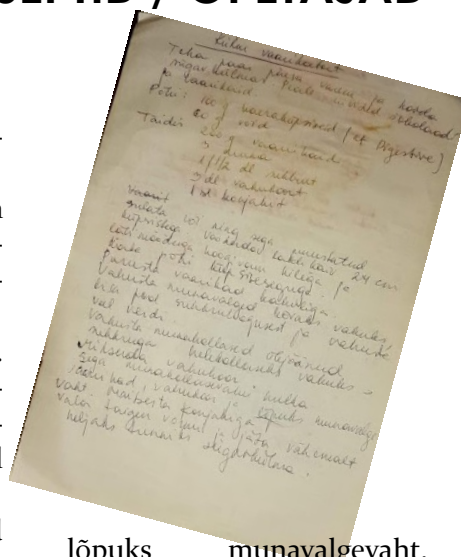
Täidis:

200 g vaarikaid
3 muna
1,5 dl suhkrut
3 dl vahukoort
1 sl konjakit

Valmistamine:

1. Sulata või ning sega purustatud küpsistega.
2. Vooderda lahtikäiv 24 cm läbimõõduga koogivorm kiilega ja kata põhi küpsisese-guga.
3. Purusta vaarikad kahvliga.
4. Vahusta munavalged kõvaks vahuks, lisa pool suhkrukogusest ja vahusta veel veidi.
5. Vahusta munakollased ülejäänud suhkruga kollaseks vahuks. Mikserda vahu-koor.
6. Sega munakollasevahu hulka vaarikad, vahukoor ja

lõpuks munavalgevaht. Maitsesta konjakiga.
7. Vala taigen vormi ja jäta vähemalt neljaks tunniks sügavkülma.

VESTLUSED KOOLITÖÖTAJATEGA

Taas kord on kätte jõudnud kevad ning oleme mõtetega juba kas Pärnu rannas, Emajõe kallastel, maal puhkamas või muud moodi Eestimaa üürikest suve nautimas. Kõik on puhkuse kuhjaga ära teeninud, eriti õpetajad, kes on terve aasta tohutult pingutanud, et nii distants- kui ka kontaktõppe ajal saaksid õpilased täisväärtusliku hariduse. Kuidas aga õpetajad oma suvepuhkust sisustavad ning kuidas üldse töökohustustele mõtlemisest puhata? Vestlesime koolitöötajatega suve teemadel, et uurida, mis neid koolivaheajal ees ootamas on.

ELIS RIIN TARS
STELLA PÄRI
SUSANN VAHRUSEV
SIRELY VERI

Ülle Hüva:

Milline on Teie noorpõlve eredaime suvemälestus?

Kuna olin kuni kümnenda eluaastani maalaps, siis eelkõige meenuvad õues olemised ja toimetamised. Kodu lähedal oli üks veekogu ja ühel päeval otsustasime sõpradega parve ehitada ning loomulikult tuli sellega sõitma minna. Parvesõit

lõppes minu vette kukkumisega ja veel õnnestus mul naelaga jalga vigastada. Sõprade abiga toimetati mind arsti juurde, kes otsustas, et jalg vajab õmblust. Arm jalal meenutab seda seiklust!

Soovitage õpilastele mõnd kevadist/suvist tegevust, ilma milleta Teie suvi

kindlasti ei möödu?

Minu suvisteks lemmiktegevusteks on rattasõit ja ujumine. Suvehommikul linnas olles alustan sõitu Külitse järve äärde, mis asub 8 km kaugusel väike suplus ja tagasi koju. Maakodus naudin hommikut Kooraste suurjärves, kus enamasti olen uhkes üksinduses ja vaikuses.

Katrin Ojaveer:

Kuhu suunduksite enda unistuste puhkuseraisile ning miks just sinna?

Võtaksime koos sõpradega ette Route 66 autoreisi Chicagost kuni Los Angeleseni Californias. Sellest kujuneks kindlasti väga põnev seiklus, saaks erinevates paikades ringi vaadata ning

Ameerika elu ja inimesi lähemalt uurida.

Kirjeldage üht kustumatut suvemälestust.

Kustumatud suvemälestused seostuvad praegu just selle ajaga, kui kogu pere on koos kodus, ilm on suviselt soe, Lotte [perekoer, toim.] ei haugu, sääsed ei ründa, teeme midagi

head süüa ning räägime maast ja ilmast. Vist midagi sellist...

Kas Teie retseptikogus leidub mõni jahutav valmistusõpetus, mis sobiks kuuma ja tüünesse suvepäeva? Milline see oleks?

Kuuma ja tüünesse suvepäeva sobib väga hästi värskelt pressitud apelsinimahl jääkuubikutega. Jahutab ja on kosutuseks!

Jaan Paaver:

Millise Eestimaa veekogu juures näkkab kõige paremini?

Kui me räägime näkkamisest just veekogude juures, siis minul on igasuguste asjadega kõige rohkem näkanud (õnnestunud, vedanud, juhust olnud) Emajõe ja Pärnu lahe ääres. See ei tule kohadest, ma olen seal lihtsalt palju olnud, eriti siis, kui näkkamine ära kulus.

Kui räägime kalapüügist, siis ma olen väga-väga vale vastaja. Mind on kalale kaasa veetud juba lapsest saati. Ma lähen alati hea meelega. Kutsujad on seni olnud väga toredad oma ala professionaalid, sh päris kalurid ja kalateadlased. Ometi, kalamehe verd ja sobivat geneetilist profiili minus ei ole, kuigi lihtsa pärilikkuse järgi võiks ju olla. See hasart lihtsalt ei jää mulle külge. Aus vastus on – ei tea.

Rääkige üks meeldejääv lugu oma keskkooliaja suvest.

Oo-jaa, minu kooliajal oli muidugi rohi rohelisem ja varblased olid palju suuremad. Nüüd polegi ju enam õieti rohtu ega varblasi. Võib-olla siis lugu sellest, kuivõrd oleme nüüd põhjalikult kaitstud, et mitte öelda vati sees hoitud.

Minu koolikaaslased käisid suviti massiliselt malevates, aga mina

olin tõesti ainult ühe suve. Me elasime Otepää kõrgustikul kooli puhkebaasis ja töötasime sovhoosis „Kommunist“. Vaatamata nimele oli meie sovhoos alati edetabeli viimaste hulgas. Seal juhtus igasugu asju, millest osa ei kõlba avaldada, see selleks. Enne malevat oli samas kohas peetud loodushuviliste põhikoolilaste laagrit. Lindude ja liblikate otsimise käigus leidsid nad kusagilt granaadi ja loopisid selle samas lähedal maakivist lauda varemetesse. Võib-olla nad tahtsid sõda mängida ja pauku teha. Plahvatust ei tulnud ja granaat jäi nõgestesse vedelema. Keegi neist noortest naturalistidest rääkis sellest linnas ja asi tuli avalikuks. Helistati kooli. Koolis oli muidugi vaheag ja keegi ei osanud asjaolust midagi arvata. Helistati sõjakomissariaati – lõhkeained, sõda, sõjavägi, täitsa loogiline mõte tolle aja kontekstis. Sealt helistati Valga rajooni sõjakomissariaati, sealt sovhoosi ja ilmuski osakonnajuhataja meie õuele. Tema idee oli, et kui me seda granaati üles ei leia, siis tuleb meil siit ära kolida ja äkki jääb malevasuvi üldse pooleli. Kui ta ära oli läinud, niitsime nõgesed maha. Laudas oli üks

väga ammu surnud lehma luukere. Pealuu oli puudu. Selle oli minu vend kuus aastat varem sealt ära toonud ja maja ukse kohale naelutanud, millest õrnema hingega õpetajad tegid hirmsa skandaali, aga see ka selleks. Granaadi leidsime üles ja panime puuriida juures paku peale. Meie rühma komandöril oli asjaajamiseks isa vana Volga. Ta võttis granaadi hommikul kaasa, käis kontorist läbi ja sõitis Tartu sõjakomissariaati, kus keegi tema lõhkekeha näha ei tahtnud. Kuigi ta oli linnas oma raske saatuse kurtmise käigus veidi purju jäänud, sõitis ta siiski oma kalli rühma juurde tagasi. Õuele keerates tuli autol esimene ratas alt ära ja juba väga vihane juht võttis sellesamuse granaadi ja viskas vastu maja seinu. Ega me plahvatust tegelikult ei jõudnud karta, pigem oli mõte, et viskab akna katki. Plahvatust muidugi tol korral ei tulnud ka. Auto lohistasime maa-krundilt kõrvale. Hommikul pidi tööliste buss saama sealsamas ringi keerata. Volga on hülalt raske auto, aga me olime siis noored ja tugevad. Meid oli ka palju. Komandör jättis pärast joomise maha, kohe päriselt hakkas karsklaseks, aga see ei

olnud granaadi ega maleva pärast. Granaadi viskasime lauta tagasi. Plahvatust ikka ei tulnud ja rohkem sellest keegi juttu ei teinud. Meeldejääv suvi oli igatepidi. Ilm oli hea, inimesed sõbralikud ja muretud.

Kas olete pigem hommiku- või õhtuinimene? Miks?

Olen õhtuinimene. Ma ei tea, miks see nii on. Märkisin kunagi üles hommikuse ärkamise aega. Tänapäeval tehakse seda muidugi uneäppidega, aga siis seda veel ei olnud. Tuli välja, et kui mingit otsest vajadust ei ole, siis ma ärkan iseenesest kell 9 ±1 tund. Ma ei taha hommikul kuuuga ja seitsmega algavaid

kellaaegu üldse nähagi. Selles mõttes oli distantsõppe aeg hea, et hoidis kokku koolimajja kulgemise aja ja vähemalt minu klassid lasid end üsna lihtsalt veidi hilisema alustamise peale veenda.

Ketlin Taidre:

Milline on Teie lemmikpaik Eesti looduses?

Minu lemmikpaik Eestimaal on Haabneeme rand, kuna see seostub suve ja puhkusega. Nii on see olnud lapsepõlvest saadik.

Millist kohvikut Eestis soovitate külastada ja miks?

Oluline pole kohvik, vaid see kellega koos kohvikus aega

veedan, aga üks tore kohvik asub Tallinnas Paksu Margareeta katusel. Sealt avaneb vägevalt äge vaade linnale ja merele.

Kas Teil on mõni huvitav ja naljakas lugu, mis on Teiega suvepuhkusel juhtunud? Kui jah, siis milline?

Meenub üks tore seik Irimaalt, kuidas mina ja minu reisikaaslane saime koomilise päikesepõ-

letuse. Käisime rannikul matkamas ja juhtus olema meie reisi ainuke päikeseline päev. Päevituskreemi meil loomulikult ei olnud, sest kes ikka Irimaale päevituskreemi kaasa võtab. Õhtul selgus, et õige liri päevitus on päikesepõlde jäljed näol ja T-särk seljas, mida tuli kanda peaaegu suve lõpuni.

Heivo Kikkatalo:

Esmalt üks küsimus, mis on meid juba ammu huvitanud: ütlesite 1999. aasta detsembrikuu Miilangus, kus Teid kui uut infojuhti lugejatele tutvustati, et jääte Treffnerisse lähimaks kaheks aastaks (kindlasti). Nüüd on need kaks aastat päris pikaks veninud. Mis Teid HTGs kinni on hoidnud?

Jah, endalgi on see meeles. Eks ole peamine põhjus ikka need toredad-targad inimesed koolimajas, kellega kokku puutun, n-ö mu teised õed-vennad. Hea tunne on, kui saan neid omalt poolt toetada. Li-

saks erinevad väljakutsed läbi aastate: Tartu linna poolt koolidesse arvutite rent on hea otsus, projektorid klassidesse, arvutivõrgu ümberehitus, serverite töös hoidmine ja kõik muu tehniline koolimajas, mida jagub piisavalt ning pakub põnevust. Ja ka see, et just Treffnerisse satusin.

Kuidas Teie suvel puhkate, lõõgastute? Mil moel heidate peast muremõtted või kohustuste pärast muretsmise ning n-ö võtate vabalt?

Eks tuleb siiski pisut ka suvel „valves“ olla, et ka siis toimiks kõik, mis vaja, aga muretsmiseks ma seda ei pea. Suvel meeldib mulle perega ringi sõita, uusi matkaradu avastada, ujuda ja sporti teha.

Mis on Teie jaoks suve tunnusmärk, ilma milleta ei saa seda kuidagi mööda saata?

Kindlasti ujumine ja üks korralikum *roadtrip*, mida on hea tagantjärele meenutada.

Aare Ristikivi:

Missugune on Teie ideaalne suvepuhkus?

See algab imeilusa jaanipäevaga, kohtumisega sõpradega üle Eesti, jätkub maal ja metsas augusti alguseni ning siis olen nii välja puhanud, et lausa ootan kooliaasta algust.

Mida soovitate suvel teha vihmase ilma korral?

Sellele vastavad kõik õpetajad ühtemoodi - loen, palju ja mõnuga, ja just seda, mida tahan, mitte seda, mida kooli jaoks vaja.

Millela ei möödu ükski Teie suvi?

Sünnipäevata: mul on juuli lõpus sünnipäev ja seni pole seda vältida õnnestunud.

Toomas Jürgenstein:

Mis virgutab Teie hinge ja vaimu?

Erinevad tasakaalud: olgu selleks tasakaaluks füüsilise ja vaimse pingutuse, koduse ja eksootilise, kujutava kunsti ja muusika, pikemate romaanide ja lühemate artiklite vahel. Ja need tasakaalud tekitavad loova ja õnneliku meeleseisundi, kust hing ja vaim inspiratsiooni saavad. Küll aga ei oska ma vahel hingel ja vaimul vahet teha.

Mida peaks igaüks tuleval suvel kindlasti tegema või

proovima?

Normaalseid asju peaks tegema: lähedasi vaatamas käima, sõpradega suhtlema, raamatuid lugema, tööd tegema, pisut reisisima – seda kõike loomulikult viirusest tingitud ettevaatusabinõusid järgides. Kes ei tea veel, mis on matkamine, võiks seda kindlasti suvel proovida.

Milline on Teie unistuste suvi? Kus seda mööda saadaksite ja mida see tingimata sisaldama peaks?

Mu sünnikodu on Pärnumaal, seal tahaksin kindlasti paar nä-

dalat veeta: metsas ja kalal käia, vanu raamatuid lugeda, lapsepõlvettavaid otsida. Tartu õhtused kohvikud on samuti ammendamatu ja kvaliteetse suhtluse allikad. Lisaks on mul suviti tavaliselt möödunud loomingulised plaanid. Olen tavaliselt teinud ka ühe välisreisi Euroopasse või Venemaale, eks näis kuidas see käesoleval aastal võimalik on. Ja kui suurelt unistada, siis eelneks (või järgneks) minu ideaalsele suvele selle pikendus Himaalaja mägedes Nepaalis.

Indrek Pajur:

Missuguseid Eesti kohti Te külastaksite ideaalsel suvepuhkuse ringreisil?

RMK matkarada distantstil Aegviidu-Võsu (kõrghetk Paukjärv). Käsnu „kaptenite küla” ja mõis-
tagi sealset Viru Folki. Põhjarannikul olles vaataks ühtlasi üle ka Palmse, Sagadi ja Vihula mõisad. Lõunaosariikides siirdus Pa-

ganamaale ning pistaksin varbad sealsesse Liivajärve. Mitte liiga kaugel Paganamaast on Alumati järv, mille ääres on samuti tore lihtsalt olla.

Mis on Teie lemmikkoht Tartus, kus suvepäevadel ja/või -õhtutel aega veeta? Rütli tänav. Laululava taga

Emajõe ääres on ka päris hea.

Mis on Teie lemmikjäätis?

Kohvi-koorejäätis „Vana Tallinn”

ANGELA MERKEL - 21. SAJANDI RAUDNE LEEDI

MARTIN OTTAS

Saksamaa liidukantsler Angela Merkel on sügiseks olnud võimul 16 aastat. Valdav enamus treffneristidest on liiga noored isegi mäletamaks aega enne tema valitsemisperioodi. Teda on peetud *de facto* Euroopa Liidu juhiks. Selle aasta valimistel Merkel siiski viiendaks ametiajaks ei kandideeri. Kuidas liigub Euroopa edasi?

Taust

Angela Merkel on sündinud 17. juulil 1954 Hamburgis tolleaegsel Lääne-Saksamaal. Lapsena kolis ta koos perekonnaga isa töö tõttu sotsialistliku režiimi all olevale Ida-Saksamaale. Aastatel 1973-1978 õppis tulevane valitsusjuht Leipzgis Karl Marxi ülikoolis füüsika erialal. Peale ülikooli lõpetamist tegi Merkel kuni poliitilise karjääri alustamiseni füüsikalise keemia alast teadustööd.

Tõus

Tulevase liidukantsleri tõus Euroopa poliitikataeva tippu algas peale Berliini müüri langemist novembris 1989, kui Merkel liitus Ida-Saksamaa demokratiseerimist nõudva liikumisega. Pärast esimesi vabu valimisi riigi ajaloos määrati ta uue valitsuse pressiesindajaks. Saksamaa ühinemise järel sai tema

karjäär veel suurema hoo sisse: 1990ndatel töötas ta nii naiste- ja noorteministrina kui ka hiljem keskkonnaministrina. Tema poliitilist annet märkasid peagi ka parteikaaslased ning seetõttu valiti Merkel aastal 2000 Saksamaa Kristlik-Demokraatliku Liidu (CDU) juhiks. See oli märgiline sündmus ka seetõttu, et kunagi varem polnud ühegi Saksamaa erakonna eesotsas olnud ühtegi naist. Merkelist sai opositsiooniliider ning aastal 2005 tõusis ta valimiste võitmise järel kantsleriks. Saksamaa poliitikas oli alanud uus ajastu.

Võimuperiood

Merkeli võimuloleku aeg on olnud mitmekesine: ta on pidanud tegelema kahe majanduskriisiga ning nelja USA presidendiga, leidma lahenduse rändekriisile ning üritama koroonaviiruse levikut alla suruda. Ehkki erinevate kriiside järel on tema toetuses olnud mõõnasid (näiteks rändekriisi lahendamiseks üleeuroopalise kvoodisüsteemi kehtestamise toetamise pärast), on ta järjekindlalt võitnud neljad valimised suure ülekaaluga. Saksamaa Raudne Leedi on valitsenud tsentristina, vältides äärmustesse langemist ning otsides alati kompromissi. See on tulnud kasuks ka maailmaareenil, võimaldades tal jõuda teiste

riigijuhtidega kokkulepeteni ning tugevdada liitlassuhteid. Näiteks võttis ta juhtrolli Venemaa-vastaste sanktsioonide kehtestamisel Krimmi annekteerimise pärast. Ajalukku jääb Merkel eelkõige osava diplomaadina ja liidrina välispoliitika küsimustes.

Mis saab edasi?

Aastal 2018 astus Merkel CDU juhi kohalt tagasi madala populaarsuse tõttu, lootes, et uus juht aitaks parteil toetust juurde saada. Selle aasta jaanuaris valiti CDU liidriks ja seega kantslerikandidaadiks Armin Laschet. Laschet on sarnaselt Merkeliga tsentrist, keda erakonna paremtiib on kritiseerinud liigeses kõrvalkaldumises CDU kunagisest ideoloogiast. Samas on tema kantsleriks saamine lahtine, sest viimasel ajal on Saksamaal populaarsust kogunud hoopis Rohelised, kelle pakutav keskkonna säästmisele keskenduv poliitika on kliimamuutuste ajastul järjest rohkematele sakslastele meele järgi. Sõltumata sellest, kas peale jääb CDU või Rohelised, üks on kindel: Angela Merkeli näol kaotab Euroopa ja kogu maailm riigijuhi, kes on alati võtnud probleemide ja tülide lahendamisel initsiatiivi ning kellel on diplomaatias suuremad kogemused kui enamikel teistel valitsusjuhtidel. Tema pärand jääb veel kauaks kestma.

HOOAJALISEST DEPRESSIOONIST

SUSANN VAHRUŠEV
HOLGER DAHL

Paarist eelmisest kargem talvehooaeg on üle elatud ning suvi on kohe-kohe ukse ees. Päevad on pikad ning päikselised, teha jõuab palju ning inimesed on rõõmsamad. Ilmselt on aga paljudel veel meeles pikad talvekuud, mil rõõmu tundmine võis tunduda palju keerulisem.

Hooajalise depressiooni näitaja on see, et igal aastal umbes samal ajal esinevad depressiooni sümptomid – põhiliselt seostatakse seda talvekuudega. Sümptomite väljendumine on vägagi individuaalne ning mõnedel löövad need teistest tugevamalt välja. Võidakse tunda vaid veidi rohkem kurvameelsust ning lootusetust, kuid igapäevaelu see ei sega ega raskenda. Siiski on ka neid, kellele talvekuud on ületamatutena näivaks takistuseks, mil pimedus, külm, lumi ja vihm toovad kaasa meeleolu languse ja tunde, et hakkamasaamine ja õnnelikkus on võimatud. Ükskõik kui raskelt või kergelt sa hooajalist depressiooni üle elad, soovime sulle öelda: **oled imeliselt tubli, et said järjekordse lõputult kestvana näiva talvehooaja seljatatud!**

Haiguse põhjustajaid otsides pole teadlased ühel meelel. Mõned arvavad, et talvist

depressiooni tekitab melatoniinitaseme tõus organismis, teised leiavad, et serotoniini ehk n-ö õnnehormooni reguleerimine on talveperioodil mingil põhjusel raskendatud. Veel arvatakse, et kurvameelsus ja depressioon võivad olla tingitud D-vitamiini taseme loomulikust langusest organismis. Enamikel loomaliikidel on talvel vähem energiat ja seetõttu nad toimetavadki sel perioodil vähem. Mõned loomaliigid (näiteks karud) magavad koguni terve talveperioodi maha. Selliste loomade organism on sel ajal valguse ja looduses leiduva toidu puuduse tõttu nõrgem. Lisaks kulub palju energiat keha soojas hoidmise peale. **Seetõttu on täiesti normaalne tunda end talvisel hooajal väsinuna ja jõuetuna.**

Ekvaatorist kaugemal elavatel inimestel on suurem risk hooajalisse depressiooni langetada. Kõige olulisemaks meeleolu languse põhjustajaks on just vähene päevavalgus. Eestis on talvisel pööripäeval, mis on aasta kõige lühem päev, päevavalgust umbes 6 tundi. Maa ilma kõige põhjapoolseimas linnas, Longyearbyenis, kestab polaaröö 2 ja pool kuud. On inimesi, keda pime aeg ei mõjuta, kuid on palju ka neid, kes ei suudaks nii pikalt ilma päi-

kest nägemata hakkama saada.

Esimene samm hooajalise depressiooni leevendamiseks on selle äratundmine ning arusaamine, kui palju vähene päevavalgus Sind mõjutab. Siis on kergem otsida lahendusi ning mõista ka seda, mis nukrat meeleolu leevendab. **Kui meeleolulangus takistab Sul oma igapäevategevustega hakkamasaamist või kui Sa tunned, et ei tule sellega üksi toime, otsi abi!** Oma ala professionaalid, aga ka Sinu sõbrad, vanemad või perekond võivad olla suureks toeks ja abiks, kui neile oma murest räägid.

Hooajalise depressiooni leevendamiseks soovitatakse kasutada päevavalgust võimalikult hästi ära. Kooliõpilasena võib see näida peaaegu võimatu, kui tunnid algavad pimedas ning koolist (või kodust) välja astudes on päike juba loojumas, kuid tuleb olla leidlik: veeta vahe-tunde õues jalutades ning kasutada nädalavahetusi, et end uueks nädalaks valmis panna. Õues liikumine, sport ning igasugune aktiivsus tõstab õnnehormoonide (dopamiini ja serotoniini) taset kehas. Samuti on oluline uni, sest puhununa on ükskõik milliste tunnete ja mõtetega kergem toime

tulla. Kui oled juba mõistnud, et mõni aasta aeg tekitab sinus kurvameelsust, siis arvesta sellega juba eos: **püüa paigutada sellesse perioodi näiteks toredaid tegevusi ning üritusi, mida ootad.**

Kuigi enam tekitavad hooajalist depressiooni talvekuud, siis umbes 10% selle all kannatajatest on lugu vastupidine. Nende jaoks on stres-

sirohkemad, nukrad ja kurvad hoopis suvekuud. Peamiselt on selle põhjuseks asjaolu, et suvi on aeg, mil kõigil on lõbus, tehakse palju ning jõutakse miljonisse erinevasse kohta. See tekitab paiksust eelistavates inimestes negatiivseid tundeid ja hirmu, et nad ei kasuta aega piisavalt hästi. Samuti tunnevad end suvel kehvasti inimesed, kes maadlevad madala enesehinnangu ja tunnevad end

ebamugavalt lühikestes riietes.

Kuna suvi on aeg, mil nii kooliõpilased kui ka töötavad inimesed tavaliselt puhkavad, siis lööb see sassi tavapärase sisseharjunud rutiini ning sellega on keeruline toime tulla. Põhjuseid meeleolu languseks võib olla lõpmata palju ning ükski neist pole teistest vähem oluline.

EKSAMIJÄRGNE PUHKEHETK LÕODUSES

HTG roheliste ringi aktiivsele liikmele kohaselt olen osalenud paljudel matkadel, kuid sel nädalavahetusel pärast matemaatika eksamit toimunud matk paistis neist välja erilisena. 21. mail pärast matemaatika riigieksami lõppu vahetasin pintsaku ja tekli metsajope ning koolimärsi suure seljakoti vastu. Ees ootas seiklus, mis oli pannud mind sellest päevast mõtlema kui mitte eksamipäevast, vaid matkapäevast.

Alustasime retke Tartu vaksalist, kust suundusime Koidulasse sõitvale rongile. Kõigest pool tundi sõitu ja juba olime Kiidjärve raudteest jaamas, kust edasi suundusime kõigile tuttavate Taevasko-

JAAK
PÄRTEL

Foto: Kirke
Niinemets

dade lähedusse Ahja jõe äärsesse liivakivipaljandite peale, lõppeesmärgiks oli ringiga jõuda laagrisse Sõnajala lõkkekohta. Kontrastiks Tartu tänavaid mööda voolanud vihmasajule tervitas meid sellel teekonnal päikesepaiste, õhtul selgenes taevast täielikult, vaid taamal paistis paar pilveräbalat. Oli lausa lust tuulutada pärast eksamihooaja lõppu pead paljude toredate liikide keskel. Peakolu värskendas kuupide ja trigonomeetriliste seoste valemite asemel mitmesuguste õistaimede eesti- ja ladinakeelsete liiginimede meenutamine või binokliga suur-kirjurähni tegevuse jälgimine tema „sepikojas“. Kõndisime kokku umbes

20000 sammu. Pärast liivakivipaljandil asetsevale lõkkekohale jõudmist seadsime üles telgid ning asusime õhtusöögi loomise kallale. Lõkkel valmis hõrk mustikaõunakissell, millele juurde saime näktseda muudki. Säased segasid ööund oodatus vähem. Hommikul kell 6.30 äratas meid linnulauluga palistatud unest tahe enne rongile ruttamist hommikusöögiks putru keeta ning kraam kokku pakkida. Seejärel tervitas meid ergastav vihmasadu teel lõkkekohast tagasi tsivilisatsiooni kuiva embusesse. Kell polnud veel üheksa hommikul, kui juba olime tagasi unises Tartus. Jõud oli taastatud ning pea klaar. Käänulisi rännuteid!

KES ON HELENA LINDEBERG?

ELIS SAARELAID

Kohe on käes suvi ja kooliaasta lõpp. Lõpule jõuame ka meie armsate rebaste tutvustusega, kellest on aasta vältel sirgunud täisväärtuslikud treffneristid. See-kordses Miilangus tutvume Helena Lindebergiga, väga tegusa ja sportliku neiuga, kes teeb väikseid samme maailma muutmiseks.

Kust tuled ja kuidas sattusid just Treffneri reaalsuunda?

Tulen Tartu Erakoolist. Treffnerisse sattusin eelkõige tänu sõprade soovitudele. Algklassides kõndisin tihti Treffneri koolist mööda ja mõtlesin, et kunagi „suurena” tahaksin siin õppida, ilma et ma oleks midagi gümnaasiumitest teadnud. Ega tegelikult ma ei ütle, et ma täielikult reaal olen. Natukene kõike, aga kuna valik tuli teha, siis reaal-suund tundus kõige minulikum ja arvan seda siia maani.

Millised muljed on esimese aasta lõpuks Treffnerist tekkinud? Mis on olnud senini üks kõige meeldejäävaim hetk?

Muljed on väga head, isegi suurepärased. Eelnevalt kuulsin, et siin koolis on imelised õpilased ja õpetajad, aga tegelikkus ületas mu ootused ja kuuldused mitmekordselt. Kõige meeldejäävamaks hetkeks pean 100%-lise kindlusega ristimist. Terve päev oli täis üllatusi ja naljakaid hetki. Kogu aeg oli väike ärevus sees, et mis järgmiseks juhtuma hakkab. Ristimispäev oli väga sisukas ja super hästi korraldatud.

Kui küsiksin Su pere-liikmete käest, et mis-sugune inimene Sa oled, siis mida nad mulle vastaksid?

Nad ütleksid, et ma olen iseseisev, kange ja (liiga) kohusetundlik.

Kui Sul oleks võimalik kohtuda ükskõik kelle-ga ükskõik millisest ajaperioodist, siis kelle-ga Sa sooviksid kohtuda?

Ma ei oska öelda konkreetset inimest, aga tahaksin kohtuda kellegagi, kes elas Eestis umbes 1920. aastate paiku. See periood tundub minu jaoks ajalooliselt kõige huvitavam ja tahaksin sellest veel rohkem teada saada.

Kuuldavasti oled Sa võtnud osa mitmest Changemakers'i programmist. Kas Sa võiksid neid natuke tutvustada?

Changemakers'i programmid on ühed energilisemad sündmused, kus ma kunagi käinud olen. Isegi kui oled öösel vaid kolm tundi maganud, kütavad nad su energia lakke. Nende eesmärgiks on aidata noortel teha samm enesearengus, muutmaks seeläbi ka inimesi ja keskkonda enda ümber paremaks.

Eelmisel aastal võitis Sinu meeskond Sakirak Changemakers Academy programmi ning Teie sotsiaalseks ettevõtteks oli ELDÜ (Eesti Laste ja Noorte Diabeedi Ühing). Te koostasite sellise lauamängu nagu Diabatt. Mida see endast täpsemalt kujutab?

Diabatt on kaardimäng, mille eesmärgiks on diabeedialaste teadmiste kontrollimine, nende laiendamine ning ka meelelahutuse pakkumine. Mängu abil loodame, et 1. tüüpi diabeeti põdevad lapsed ja noored jõuavad oma murega ELDÜni. Lõime unikaalse ja lõbusa kaardimängu, mis pole mõeldud ainult diabeetikutele, vaid pakub mängu-

rõõmu ka neile, kes diabeeti ei põe.

Kuidas Diabatil praegu läheb?

Diabatil läheb hetkel väga hästi. Just paar päeva tagasi läks mäng kordustrukki ning varsti on võimalik seda ka endale soetada.

Kes on Sind elu jooksul kõige rohkem mõjutanud ja miks?

Ma usun, et see inimene on mu ema. Ta jõuab ühe päevaga teha rohkem asju kui tavaline inimene ning ta teeb alati kõike väga korrektselt. See on mind inspireerinud olema rohkem

tema moodi. Lisaks on ta andnud mulle oskuse püüelda nende eesmärkide poole, mida saavutada tahan.

Sa mängid tennist. Mis ajendas Sind sellega tegelema ning kuidas tennise mängimine Sind mõjutanud on?

Tennisega alustasin naabritüdrukute eeskujul. Tennis on mõjutanud mind väga palju – loonud harjumise pidevalt liikuda, andnud juurde iseseisvust ja enesedistsipliini, kuna võistlustel peab suurema osa ajast üksi hakkama saama ja ise oma emotsioonidega tegelema.

Milliseid põnevaid hobisid Sul veel on?

Mulle väga meeldib matkamas käia. Praegu olen piirdunud vaid Eestiga, aga tulevikus tahaksin kindlasti ka mõne muu riigi loodust avastada.

Kujuta ette, et Sul on elada jäänud vaid üks päev. Mida Sa selle päevaga ette võtaksid?

Ma võtaksin oma pere ja sõbrad ning sõidaks kuskile loodusesse ja korraldaks seal ühe ekstreemse, aga lõbusa matka. Pärast seda lähaksin paadiga merele päikeseloojangut vaatama.

HELENA SOOVITUSED

Meeldejääv film: „Talve”

Magusaisutoit: Lõikan banaani tükkideks ja panen sügavkülma. Ma ei tea miks, aga see on nii hea. Soovitan!

Laul kurbadeks päevadeks: Ruelle „Carry you”

Raamat, mis paneb mõtlema: Maria Šarapova „Pidurdamatu. Minu senine elu.”

Lemmik koht, kus olla: Oma kodus võrkiiges

Keegi, keda sotsiaalmeedias jälgida: Kättriin Huttunen

Soovitus, mis aitaks distantsõppe üle elada: Leia sellest võimalikult palju positiivset.

Inspireeriv tsitaat: „Üheainsa silmapilgutuse jooksul võib juhtuda nii palju. Seega andesta tihti ja armasta kogu südamest.”

Füüsika või keemia? Füüsika

Apelsin- või õunamahl? Apelsinimahl

Jaanipäev või jõulud? Jõulud

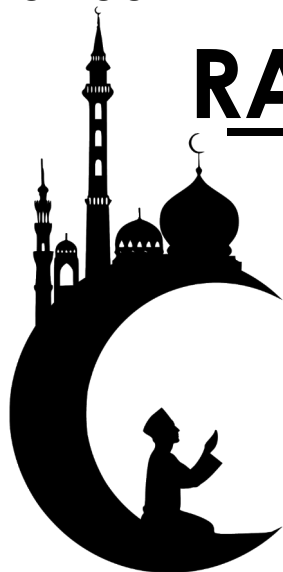
Komöödia või draama? Draama

Šokolaadijäätis või vaniljejäätis? Vaniljejäätis

Raamatud või filmid? Raamatud

Foto: Elis Saarelaid

RAMADAAN

ANETTE AMA

“Oo, teie, kes hoiatust kuulda võtate! Paastumine on määratud teile, nagu see oli määratud neile, kes enne teid – et võiksite olla kaalutletud kartuses. Loetud päevad. Ja kes iganes on haige teie seast või reisil: sama arv muudest päevadest. Ja kõigile neile, kelle jõud on seeläbi võetud, on lunastuseks puuduse käes kannatajate toitmine. Kes iganes teeb head vabatahtlikult: see on parem talle. Ja et te paastute, on parem teile, kui te vaid teaksite. Intensiivse kuu-paiste ajal, mil Koraan alla saadeti, juhatusena inimekonnale ja selge asitõendina juhatusel ning kriitriumist. Nii et kes iganes on tunnistaja teie seast sellisele kuule, las ta paastub siis. Ja kes iganes on haige või reisimas: sama arv muudest päevadest. Jumal ihaldab teile kergust (ning ei ihalda teile raskusi), ja et te täidaksite arvu, ja et te võimendaksite Jumalat teie juhatamise eest, ja et võiksite olla tänulikud.” (Koraan, 2:183-185)

13. aprilli ja 12. mai vahel oli taaskord moslemite püha aeg - ramadaan. Eestlastena ei pruugi me sellest kuigi palju teada. Esimesed mõttedki võivad olla tegelikkust varjutavad või hoopiski liiga pealiskaudsed. Suureks põhjuseks, miks meie ühiskonnas ramadaan eriti jutuks ei tule, on vähene islamiusuliste arv. 2011. aasta rahvaloenduse kohaselt on Eestis kõigest 1508 islamiusulist. Kuid millega on siiski tegu? Ramadaan ehk valgusekuu on islami kalendri üheksas kuu, mil sai arvatavasti alguse Koraan (islami püha raamat) ja mil prohvet Muhammad (või Muhamed) sai oma esimesed ilmutused. Jumala ilmutust Muhammadile tähistab ka aasta kõige püham öö - Lailat al-Qadr.

Ramadaan on kuu aega kestev paast, mil koidust loojanguni hoidutakse igasugusest kehalisest naudingust (sh toit, jook). Paastumine saab kohustuslikuks puberteedieas ja erandiks on eakad, krooniliselt haiged, rasedad, imetavad emad ning naised, kellel on menstruatsioon. See ei tähenda siiski, et nad mitte midagi tegema ei peaks. Nad kompenseerivad selle heategevusega, millel on sel perioodil väga tähtis koht. Pärimuse kohaselt on ramadaani ajal tehtud heated eriti õnne toovad. Heateoks on näiteks vaestele süüa andmine. Samuti on väga tähtsal kohal palvetamine ja Koraani luge-

mine. Moslemeid kutsutakse üles sellel ajal kogu koraani läbi lugema. Ramadaani üldiseks eesmärgiks on õpetada moslemitele alandlikkust, kannatlikkust ja vaimust.

Sõna “ramadaan” pärineb aga araabia keelest ja tähendab kuumust, põletatud maad, toidunappust või kiuust. On arvatud, et sõna võib pärineda islamieelsel ajal araabia beduiinide seas kasutatud päikesekalendrist, mille kohaselt oli ramadanikuu aasta kõige kuumem kuu. Oma kliimaatilise tähenduse ta kahjuks kaotas, kui tuli kasutusele kuu-kalender ja ramadaan hakkas aastast ringi liikuma ehk ei olnud igal aastal samadel päevadel. Siiski võib seda nüüd tõlgendada kui tulitava ja intensiivse nälja ning januna, sest paastumine põletab ära kõik patud.

Inimeste lemmikosa on siiski iftar. Peale pikka paastupäeva koguneb pere paastu lõppu märkivale suurele söömangule. Iftar võib olla kas väikese pere keskel kui ka sadade inimestega. Mõnedel juhtudel kogunetakse isegi mošeede ümbrusesse, kuid siiski mitte väga tihti. Öeldakse, et söömist tuleb alustada kolme datliga, nagu tegi ka Muhammad, kuid datleid kogu aeg ka ei närita.

Milline on aga eestlaste kogemus ramadaaniga? Sain kokku Tartus tegutseva sotsiaalse ettevõtte Kõömen omanikuga Dan Pritsiga, et selle üle aru pidada. Dani ettevõtte pakub autentset Araabia toiduelamust ja sa-

muti aitab sisserändajatel praktiseerida eesti keelt, saada praktilist töökogemust ning kokad saavad jagada inimestega oma imelisi retsepte.

Mida tähendab ramadaan Teile?

Ramadaan on minule kui aasta *restart*. See on selline kuu, kus võtad aja maha ja keskendud rohkem endale. Oled üleüldse rohkem fookuseeritud, rohkem keskendunud kui muidu. Vaatad samuti, mis on toimunud, mida oled teinud, mida tahad järgmisel perioodil ette võtta. *Restart*.

Milline näeb välja Teie tavaline paastumise päev? Millest peate hoiduma, millest aga üllatavalt mitte? On Teil mõni imeline toit/retsept, mis päeva lõpus naerutuse taas näole toob?

Tavaline paastumise päev näeb välja suhteliselt sarnane nagu tavaline mitte-paastumise päev. Tavalisel päeval ärkan üles, ei söö, töotan kuni seitsmeni, lähen trenni, koju ja siis süüa. Ramadaani puhul olen söömata ja joomata tund aega rohkem kui muidu.

Sööb ja jook on väljapoole kõige nähtavam aspekt. Igasugused kehalised naudingud, aga ka vaimselt paastumine on selle osa. Teoorias ei tohiks näiteks ropendada, halbu mõtteid mõelda, halvasti teisi taga rääkida. Ramadaan on see ja ka vaeste peale mõtlemine, mitte ainult toit.

Imelist toitu või retsepti pole, sest mul on päev otsa naeratus näol. Ramadaan on väga äge, sest olen kõige efektiivsem just sellel ajal! Ei pea kulutama aega ega mõtteid toidukordade väljamõtlemisele - mida hommikul süüa, kus süüa, mida tellin, mis ma lõunal süüa, kas süüa kodus, võtan toidu kaasa... Ramadaani ajal kõike seda pole ja jääbki rohkem aega tegeleda endaga ja olla rohkem fookuseeritud, nii et naeratus on alati näol. Kuigi õhtul natukene vähem naerune, sest siis ma süüa ja olen väsinud. Eile tegin riisimakra salatit - jumala imeline ja täiega tore oli!

Millal ja miks alustasite paastumist? Kas see on raske? Mis muudab selle raskeks? Mis motiveerib Teid jätkama?

Ei ole raske. Muidugi on raske mõnes mõttes, aga tegelikult ei ole ka. Jumala *chill* on. Midagi hullu ei ole. Üldiselt on pigem see, et oh, tore, ramadaan on! Saab võtta rohkem aega endale, tegutseda rohkem ja kui oled religioossem moslem, siis saad ka rohkem aega Jumalale ja Koraanile pühendada. Ramadaan ei ole minu arvates mingi suur kannatuste rada.

Kuidas suhtuvad islamiusulised Eesti kultuuri? Miks peaks eestlane proovima ramadaani?

Eestis elavad islamiusulised suhtuvad kõik ikka erinevalt Eesti kultuuri (1508 erinevat moodi). Väga paljud islamiusulised on ise eestlased ja suhtuvad niikuinii juba erinevalt. Üldiselt usul ei ole

kuigi palju tegemist Eesti kultuuri suhtumisega. See, kas oled islamiusku, kristlane või ateist, üldiselt ei mõjuta. Sama hästi võiks küsida, kuidas suhtuvad ateistid või kristlased Eesti kultuuri. Miks peaks proovima ramadaani? Ma ei tea. Ei olegi kindlat põhjust. Saab tervislik olla ja kehakaalu kaotada näiteks - see võib olla üks potentsiaalne põhjus.

Kui suurel kohal on heategevus Teie elus?

Vahepeal ikka annetan erinevatele organisatsioonidele. Mina annetan pigem väiksematele kogukondadele ehk organisatsioonidele, kellel ei ole ressursi teha annetuskampaaniaid ja küsida annetusi.

Kas Teie arvates võib ramadaan aidata kaasa näljahäda vähendamisele?

Inimestele, kes ramadaani järgivad, võib see anda inspiratsiooni tegeleda heategevusega ka aastaringselt ning kindlasti on vaeste inimeste toetamine tänuväärne nii raha, kui ka toidu jagamise koha pealt. Kogused, mida annetakse, küll näljahäda ise ei vähenda - siin on ühiskondlikud ja süstemaatilised probleemid, mis vajavad lahendamist, mitte annetused ja tagajärgede lähendamine. Küll aga ma arvan, et peamine väärtus on inimeste inspireerimine ning ehk aitab paastumine näha ka näljahädas/näljaste inimeste kogemust, kasvõi pisikesel määral, ning toetab empaatiavõime kasvu ning inspireerib kedagi lahendama juurprobleeme.

TUTVUMISRING TREFFNERI ÕPILASFIRMADEGA

SUSANN VAHRUŠEV

Sel õppeaastal loodi Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpilaste poolt kolm nutikat ja vahvat õpilasfirmat, kes kõik pääsesid Eesti Parim Õpilasfirma 2021 finaalsooritu. ÕF Luffa saavutas konkursil teise koha ning ÕF Konnekt sai tuleviku potentsiaali eripreemia. Nüüd on kõigil võimalik õpilasfirmadega tutvust teha, asutajate kogemustest lugeda ning võib-olla leida uudse toote või teenuse näol lahendus mõnele igapäevaelu probleemile.

ÕF Konnekt

Konnekt on äpp, mille kaudu saad kasutada kõiki oma plastikkaarte läbi telefoni. Nii ei pea enam muretsema, kas õpilaspilet või bussikaart ikka said kaasa, tormates kiirel hommikul kooli. Konnekt kasutab NFC tehnoloogiat ning sisselogimine toimub Smart-ID abil. Konnekt jõudis roheideede konkursil Negavatt TOP 10 hulka. Firma taga on neli taibukat noort: *Anita Algas, Jürgen Tihanov, Paul Jürgens (kõik 11.a) ja Grete Paat (11.b).*

Kust tuli idee sellise teenuse loomiseks?

Me läksime Tartu Ülikooli sTARTUp Lab'i häkatonile, kus silmitsesime ühel hetkel oma rahakotte – need olid täiesti pungil igasugustest kaartidest. Hakkasime probleemi edasi uurima ja leidsime, et väga paljud inimesed tunnevad end kaartide tõttu ebamugavalt. Esialgu tahtsime panna kaardid puidust võrusse, millega piiksutada, kuid õige pea leidsime end olukorrast,

kus võru omahind oli 215€. Sestap otsisime veelgi kasutajasõbralikuma koha ja otsustasimegi kaardid telefoni panna.

Milline oli kõige suurem probleem/küsimus, millele olete oma tiimiga lahenduse leidnud?

Kogu rakenduse arendus on olnud keerukas protsess. Kuna me pole eksperdid, oleme pidanud väga palju tegelema info otsimisega ning õppimisega. Seega on arendusprotsess väga palju veninud.

Mis on Teie arvates eduka õpilasfirma loomise juures kõige olulisem ja miks?

Edukas õpilasfirma ei ole fokuseeritud edule. Oluline on hoopis lahenduste leidmine ning mõistmine, kuidas on võimalik maailma parandada ehk n-ö pusletükk katkises maailmas rohkem paika lükata.

Sotsiaalmeedia ja koduleht:
<https://konnekt.ee> @konnekt_ee

ÕF Luffa

Õpilasfirma Luffa eesmärk on teha nõudepesu roheliseks ja jätkusuutlikuks. Nad toodavad käsnkõrvitsast nõudepesusvamme ja linavildist lappe, mis pärast kasutamist õiges keskkonnas (nt kompostikastis) kolmekümne päeva jooksul lagunevad. Luffa loojateks on *Sofia Simone Lammas*, *Marta Margareeta Bender* (mõlemad II.e), *Kadri Liis Laas* (II.c) ja *Kaur Hannes Käämbre* (II.d).

Milline on teie visioon rohelisemast ja planeedisõbralikumast tulevikust? Millised harjumused/tooted võiksid kõigil inimestel kasutusel olla?

Meie visiooni järgi on õige pea igas Eesti kodus plastist keha- ja nõudepesutooted vahetatud loodussõbralike vastu. Meie tegevus ei keskendu niivõrd kogu plastikprobleemi lahendamisele, kuivõrd inimeste tarbimisharjumuste ümberkujundamisele. Kui kõik inimesed saavad aru oma isiklikust panusest looduse päästmisse ning lõpetavad kahjulike harjumuste harrastamise, siis sellel hetkel lahendamegi keskkonnaprobleemi. Selleks aga, et meil oleksid olemas looduslikud alternatiivid, on meil tarbijatena ühiselt vaja nõuda tootjatelt läbipaistvust, keskkonnahoidu ning kvaliteeti oma toodetes – teha päriselt muutus. Siinkohal ei piisa kindlasti vahel poes paberkoti võtmisest, vaid kõik osad oma

igapäevases rutiinis tuleb ümber disainida. Näiteks tuleb lõpetada igapäevane nõudepesu plastsvammidega ning julgustada sõpru sama tegema.

Kas uurisite enne õpilasfirma loomist eelnevate treffneristide poolt loodud firmade käekäiku? Mida neilt õppisite?

Õpilasfirma on 100% kõige ägedam viis kasvada paremaks inimeseks, õppida nipet-näpet ettevõtlusest ning kuskil seal vahepeal saada ka UPT tehtud. Treffneri õpilasfirmade üks suurimaid edu võtmeid on ülimalt tugev taustsüsteem eelnevate aastate firmade näol ning kui Sind ennast vähegi huvitab see teema juba aasta varem, siis ülimalt huvitav on vaadata kõrvalt antud aasta firmade õnnestumisi ja läbikukkumisi. Meie elasime ning elame siiani tänu ühistele sõpradele väga lähedalt läbi Mündi teekonda ning paneme iga korraga miskit kõrva taha. Lisaks, Treffneris on lattu nii kõrgel, et raske on teha kehvimini, kui eelkäijad – õpilasfirma perioodi jooksul õpid Sa nende eeskujul

lahendama probleeme ning väsimatult tööd rügama. Samas, kuna lõppude lõpuks käivad siiski töö ja vile koos, leiad Sa õpilasfirmat tehes nii oma mentorite kui ka teiste õpilasfirmade seast endale sõbrad, kellega kõiki rõõme ja muresid jagada!

Mida soovitaksite kümnendikele, kes järgmisel aastal plaanivad õpilasfirma teekonda ette võtta?

KÜSIGE ABI! Iga viimane õpilasfirma tegija on olnud kohas, kus on raske ja mitte midagi ei saa aru. Meile tundus targematelt abi küsimine algselt justkui spikerdamisena, mistõttu on meil nii mõnigi tegevus katki jäänud. Meil olid küll oma mentor ja juhendaja, kuid mingite spetsiifilisemate küsimustega, näiteks Facebooki reklaamide asjus, ei julgenud me kellegi juurde minna. Praeguseks oleme aga kohas, kus meie selja taga on vilistlasi ka kolme aasta tagusest ajast, kes kõik siira entusiasmiga meile nõu annavad. Samuti, kuna tunneme, et meile on nii-nii palju antud eelkäijate poolt, tahame ka meie järgmine aasta olla uutele õpilasfirmadele nii palju abiks, kui saame.

Seega, kui tekitab mure, kõige väiksemgi kõhk – viska meile kõne!

Sotsiaalmeedia ja koduleht:
luffaestti.com @luffaestti

[https://](https://luffaestti.com)

ÕF Kiir

Õpilasfirma Kiir tooteks on mineraalpuudrid, mis sisaldavad loodussõbralikke koostisaineid, kaitsevad päikese eest ning ei jäta nahka õliseks, nagu päikesekreemi ja tavalise puudri kooslus tegema kipub. Tulemuseks on hea, kerge ning samal ajal ka multifunktsionaalne puder. Looduse säästmiseks on Kiire puudrid pakendatud klaaspurkidesse. Kiire asutajad on *Katarina Kukk, Helena Varjas ja Lisete Härma* (kõik 11.b).

Millal ja kuidas sai teie õpilasfirma alguse?

Suve jooksul tegime palju ajurünnakuid ja ideid tuli seinast seina. Septembris jõudsime vahetunni ajal lõpuks kasutusse läinud ideeni, sest selle abil nägime lahendust igapäevasele ja ka

meile tuttavale probleemile.

Mida olete protsessi jooksul õppinud, millisel alal kõige rohkem arenenud?

Toimiva meigitoote nullist tegemine tundub võimatu, aga piisava eeltöö ja vaevaga jõuab lõpuks lahenduseni. Tegelikult on areng toimunud pea igas vallas, sest õpilasfirmale kohaselt tuleb aktiivselt tegeleda rööprähklemisega ja olla

kursis kõigi valdkondadega.

Üks soovitus tulevastele õpilasfirma loojatele?

Ajaplaneerimine, ajaplaneerimine ja veelkord ajaplaneerimine. Lisaks peab idee olema midagi, millest Sa päriselt hoolid ja millesse usud, õpilasfirmat pole mõtet lihtsalt tegemise pärast teha.

TREFFNERI NOKIA

STELLA
PÄRI

Me oleme tagasi oma rubriigiga „Treffneri Nokia”, kus nupukad ja nutikad Treffneri õpetajad tutvustavad oma uusi elutarkusi ja lennukaid ideid!

„Mammutist saab kaheks nädalaks söönuks.”
- Priidu Beier

„Sa oled uppunud kuke näoga.” - Ülle Hüva

„Taandrida is the best.” - Ülli Roostoja

„Ärge muretsege, see läheb kohe raskemaks.” - Ave Külter

„Uni on distsipliini küsimus ning treffnerist on distsiplineeritud.” - Madis Reemann

„This ship cannot sink - järgmine hetk oli mull-mull-mull.” - Indrek Pajur Titanicust

„Need on madud.” - Ott Maidre

„Ma ei võta kunagi kelleltki kala vastu, kui see on suurem, kui ma ise süüa jaksan.”
- Priidu Beier

Madis Reemann: „Mängime mängu. Ütle üks number.”

Õpilane: „2.”

Madis Reemann: „3. Mul on suurem, mina võitsin!”

„Kes õpib õpiku pähe, see saab väga hea hinde. Selge korrelatsioon näha.” Indrek Pajur

AJAPLANEERIMINE: PRODUKTIIVSEM ELU

ANITA
ALGUS

Ma pole mitte kuskilt otsast elukogenud filosoof, kes teaks, kuidas elu planeerima peaks, aga olen katsetamise ja proovimise teel leidnud mitmeid viise elu paremaks planeerimiseks. Elon Muskil on oma elu välja planeeritud viie minuti täpsusega: ma pole kahjuks selles veel nii hea, kuid olen juba väikeseid samme parema ajaplaneerimise suunas teinud.

1. Kalendri pidamine

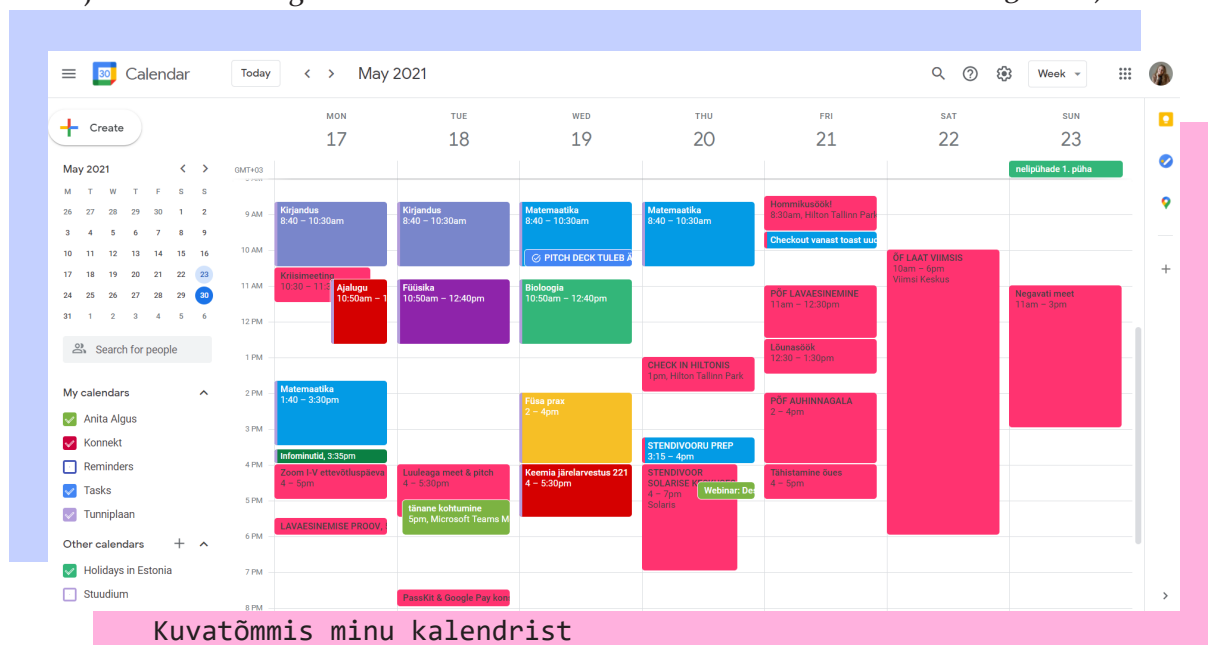
Minu jaoks on üks mugava-

jaoks), mida saab lülitada ka sisse-välja. Lisaks saab „ürituste” juurde lisada ka faile ning kommentaare, mida pean distantsõppel väga vajalikuks. Nii saan hõlpsalt kätte nt reedese ajalootunni materjalid, et teadmisi kinnitada. Lisaks saan nädala lõpus panna kalendrisse ära tundide lingid, et ma ei peaks linke meeleteadlikult enne tunni algust Stuudiumist otsima. Väga laheda viisuaali annavad ka värvid ning üritusi saab lihtsasti kopeerida ja korduma panna. Samuti saab otse kalendris tekitada linke koh-

jagamine, et kõik oleksid üritustest teadlikud. Ühesõnaga on Google Calendar mu südame ajaplaneerimise osas võitnud. Mul on olemas ka väga lahe „päris kalender”, aga sellega nägin enda kui meeletu tuulepea puhul unustamise probleemi – kalender jäi kas maha või ma unustasin seda periooditi vaadata.

2. Tegevusnimekirjad (To-do listid)

Kui ühte õhtusse on vaja mahutada palju tööd, pean väga heaks jälgimismeetodiks *todo* listide tegemist ja seal te-

maid leide Google Calendar. Sinna saab tekitada erinevaid kalendreid (nt tunniplaani ja/või eraettevõtmiste

tumisteks. Kalendrisse saab panna kajastuma ka kooli kalendri üritused. Tiimitöös on väga vahva kalendri

gevuste kategoriseerimist, et teada, millal pause teha. Lihtsam on järjest tegeleda samatüübiliste ülesannetega

ning siis liikuda uue kategooria juurde.

3. Töö-playlist'id

Mulle meeldib erinevaid ülesandeid tehes muusikat kuulata. Samas vahel pärsib muusikavalik produktiivsust. Selleks olen endale kokku pannud suhteliselt *mainstream* sisuga *playlist*'i, millele kaasalaulmisest olen piisavalt väsinud. Samuti harjub aju kindlate laulude kuulamisel tööd tegema.

4. Uni

Kaheksa tundi und võiks päevas ilusti täis tulla, aga seda ei pea tingimata öösel tegema. Olen aastaid (alateadlikult) kasutanud segmenteeritud und ehk ma teen päeva jooksul pigem uinakuid ja magan öösel maksimaalselt 5 tundi. Leian, et mul on lihtsalt raske olla 16 tundi järjest ärkvel ja mingiks kellaajaks kaob igasugune soov olla produktiivne. Kerge pooleteisetunnine ui-

nak aga tekitab tunde, nagu päev oleks uuesti alanud ja vaim puhanud. Teadlased ei tea veel, kui turvaline selline une segmenteerimine on, aga mitmes osas magamine on kindlasti lähedasem sellele, kuidas loomad magavad. Drastiline üleminek segmenteeritud unele võib kaasa tuua kaalutõusu, ärevust, seega kui tahad seda meetodit proovida, tasuks kindlasti teha eeltööd.

EMMA

MAGDALENA

KERÄNEN

ESMAKOHTUMISEL HARUKI MURAKAMI JA TAZAKI TSUKURUGA

“Värvitu Tazaki Tsukuru ja tema palverännaku aastad”

Haruki Murakami

Varrak, 2016

Oma elu jooksul olen kuulnud Haruki Murakami teostest rääkimas vaid oma tutvusringkonna intellektuaalset koorekihti. Tavaliselt tõstavad need noored intelligendid Murakami romaanid aukohale, kuhu oleks paslik aseta da ainult Piibel. Seega valetaksin, kui ütleksin, et alustasin „Värvi-

tu Tazaki Tsukuru ja tema palverännaku aastate”, oma esimese Haruki Murakami teose lugemist ilma tõsiste eelarvamusteta. Olen oma eelarvamuste põhjal loonud endale koguni *alter ego*. See mina, kes loeb Murakamit, on keegi, kelle särilt ei leia isegi luubiga otsides ühtegi kortsu. Ta oskab laitmatult tsiteerida kirjandusklassikuid, kuid samas on vajadusel võimeline klassikutega argumenteerima, sest ta ei unusta kunagi oma peaga mõelda. Peale selle joob ta süsimusta kohvi, ilma piima ja igasuguse

magusaineta, lihtsalt selleks, et tekitada inimestes küsimusi.

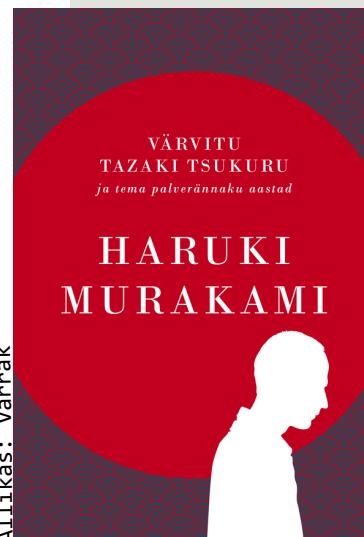
Tegelikult on niivõrd tugevate seisukohtade omamine lugemise alustamiseks ohtlik stardipunkt, sest mõttejooksu pärsib jala külge riputatud nähtamatu raskus. Kohe meenubki, kuidas kõnealuses raamatus kirjutas Murakami: „Vabalt asjade üle mõtlemine tähendab teisisõnu oma keha mahamatmist. Keha piiravast puurist väljumist, ahelatest vabanemist, puhtal loogikal lennata laskmist. Loogikale loomuliku elu andmist. See on mõttevabaduse tuum.” Iga kord seda tsitaati lugedes kerkib minus esile kergusetunne, millesarnast tekitab

veel ainult kevadtuule üllatav puudutus, mis õrnalt talvise väsimuse palgelt ära puhub. Selliseid kosutavaid tsitaate, mis on ka kontekstiväliselt mõtlemapanevad ja annavad kohe uue hingamise, leidub selles raamatus 250 lehekülje kohta üllatavalt palju. Haruki Murakami võrratu sõnavalik tekitas minu ja välismaailma vahele barjääri, millest ei pääsenud läbi ükski muremõte. Kergelt meditatiivses seisundis tundsin, justkui oleksin kala jões, milles voolab vee asemel suur hulk Murakami poolt välja valitud sõnu.

Romaani peategelane on Nagoyast pärit noormees, kes üritab oma elus õigesti navigeerida. Just nagu paljudel teistel, hakkas ka tema elus kõik allamäge minema, kui oli aeg öelda hüvasti teismeaastatele ja tervitada täiskasvanuiga. Sel ajal tegi tema sõprusgrupp ehk „häirimatu harmooniline kommuun” Tsukurele teatavaks, et nad katkestavad Tsukuruga igasugused suhted. Tsukuru kaotas päevapealt neli kõige kallimat inimest oma elus ning suundus kodulinnast Tokyosse, kus tema elujõud- ja -tahe olid linnakära keskel kiired kaduma. Murakami kirjeldab Tsukuru olukorda nii: „Viis kuud pärast Tokyosse naasmist elas Tsukuru surma piirimail. Ta rajas endale põhjatu pimedaga augu servale tagasihoidliku pesa ning veetis seal üksi oma elupäevi. See oli ohtlik koht, kus magamise ajal külge keerates võis kohe-kohe tühjuse kuristikku kukkuda. Kuid tema ei kartnud. Ta mõtles vaid, kui lihtne oleks

sinna kukkuda.” Selline kirjeldus depressioonist on väga tõetruu, kuid ohtlikult kaunis. Tõsiste vaimsete häirete ja surma romantiseerimine on kirjan-duses üks moesuund, mida minu arusaama kohaselt peaks iga hinna eest vältima. Kui jõudsin teose lõppu, siis mõistsin, et õnneks ei ole Murakami puhul siiski tegemist autoriga, kes ebavajalikku surmateemalist romantikat oma loomingusse põiminud oleks. Surma ilu asemel oli teoses rõhutatud surma loomulikkust. Surmateematikast sai raamatus lugeda mitu korda, kuid see kohati kõhedust tekitav teema ei varjutanud oma süngusega ülejäänud sisu, vaid muutis hoopis helged momendid veel helgemaks.

Oma tagasihoidliku loomuse

Allikas: Varrak

tõttu läheb Tsukurul küllalt kaua aega, et uurida välja salapärase lahknemise põhjus. Kolmekümnendatesse eluaastatesse jõudnud, saab Tsukuru lõpuks vajaliku tõu-

ke, et võtta kokku julgus ja otsida üles oma kunagine sõprusring. Kas Tsukuru palverännak algas sel hetkel, kui ta otsustas sõbrad üles otsida, või oli palverännak kestnud juba pikalt enne seda? Kuigi sõna „rännak” viitab füüsilisele liikumisele, on palverännakute puhul kõige väärtuslikum just mõtteprotsess, mis peakoore all toimub. Kuigi sündmustik kulmineerus südamlikel hetkedel, kui Tsukuru iga sõbraga kohtus, moodustas märkimisväärse osa palverännakust kogu Tsukuru mõttetöö, mis toimus enne sõprade üles otsimist. Minu küsimusele raamat selgesõnalist vastust ei paku, vaid jätab igaühele mõnusalt tõlgendusruumi.

Aeg-ajalt paistis mulle, justkui oleksid mõned leheküljed kaante vahelt minema lennanud ja ära kadunud. Oli tunne, nagu oleks Murakamil tegelikult oma tegelaste kohta palju rohkem öelda, kui raamatus kirjas oli. Võib-olla tekitas seda tunnet minu tohutu eelarvamuste pagas. Selleks, et leida oma väitele kinnitust või see ümber lükata, kavatsen tulevikus ka teisi Murakami teoseid lugeda. Vahest leian mõnest teisest romaanist selle, mis „Värvitu Tazaki Tsukuru ja tema palverännaku aastad” kaante vahelt kaduma läks ja millest lugedes puudust tundsin. Igatahes ei ole minu Murakami-janu veel kustutatud.

*2021. aasta arvustuse võistluse Ulakass gümnasiumiastme II koht

HIINA MAAILMAGA

JALGPALLI MÄNGIMAS

ANITA ALGUS

Hiina – paha. Aga miks?

Jah, Hiina on ka jalgpallis halb, aga miks ta muus osas paha võiks olla, sellest pole Sul arvatavasti aimugi. Võib-olla oled kuulnud loo-sungeid, et Hiina on kuri või et Hiina pankrotistab kogu maailma. Ehk pole Sa neid kuigi tõsiselt võtnud, sest kuidas üks riik seda teha peaks saama? Kahjuks oleme aga nendele kuulutustele suhteliselt lähedal. USA ja Hiina on nüüdseks juba päris mitu aastat maailma tugevaima majandusliku jõu koha üle võidelnud ning Hiina on viimastel aastatel suutnud teha meie jaoks muret tekitavaid samme, näiteks Aafrika riikide võlgadega lõksu püüdmine ja sõltuvuse tekitamine [1]. Samas pole see meid veel otseselt mõjutanud. Kui aga Euroopa peaks oma sõltuvust Hiinast suurendama, oleme varsti päris täbaras seisus, sest tuleb välja, et Hiina on maailmaga majandusliku jalgpalli mängimises päris hea.

Riiklikud investeerimisfondid

Hiina-poolne oht on suurem, kui ette kujutada võib. Hiina riiklik investeerimisfond (*Sovereign Wealth Fund*) on suuruselt maailma teine. Selles on 2020. aasta seisuga 1,046 triljonit USA

dollarit (selle rahaga saaksid Sa järgmised 3000 aastat iga päev ühe miljoni kulutada), mille peamine allikas on olnud kaubavahetus [2]. Riiklik investeerimisfond on oma olemuselt üks suur rahapada, mis kuulub riigile. Taolised fondid on üldiselt riikidel, mille majanduses on suur osa ühel ainsal ressursil, näiteks naftal. Kujuta ette olukorda, kus nafta hind langeb. Selleks, et kogu riigi majandus koos naftaga kokku ei kukuks, võtab riik oma naftaraha ja paneb selle investeerimisfondi ning investeerib selle mujale kui musta kulda. Nende fondide loomine on analoogne kuulsuste veidrate äride loomisega (nt LeBron Jamesi Blaze Pizza) – Sa ei tea kunagi, kuidas Su ühe sissetulekualikaga minna võib, seega pead Sa tuluallikaid mitmekesistama. Riiklikud investeerimisfondid on eksisteerinud juba sadakond aastat, kuid 2000. aastatel suurenes nende arv märgatavalt.

Kuigi riiklik investeerimisfond kõlab nagu midagi tarka ja vajalikku, siis nende tumedamaks pooleks on võim, mida see annab. Selle fondi abil on Hiina püüdnud erinevad Aafrika riigid miljardite suurustesse võlgades-

se. Angola võlg Hiinale on näiteks 25 miljardit USA dollarit, mis moodustas nende SKP-st 2020. aastal 120,29% [3]. Võrdluseks võib tuua Eesti riigivõla osakaalu, mis on 8,9%. Angola pole ainus riik, kus Hiina on nii toiminud. Ohvreid on veel. Sisuliselt on see, mida Hiina teeb, laenu-lõksu-diplomaatia (*debt-trap diplomacy*), millega nad tahavad kasvatada enda poliitilist ja majanduslikku kontrolli erinevates piirkondades. Samuti on nad seeläbi omandanud kontrolli strateegiliselt tähtsates kohtades, nt Malacca väin (maailma tähtsaim laevatee). Teise näitena saab välja tuua Sri Lanka, mis ei suutnud tagasi maksta sadama ehituse jaoks hiinlastelt võetud laenu. Laenu tagasimaksmiseks võttis Hiina Sri Lankale ehitatud sadama 99 aastaks panti. Suurriigid on seda nimetatud katseks luua Hiina mõjuvõimuala ühe kõige kasutatuma laevatee juures.

Kuigi Norra riiklik investeerimisfond on Hiina omast ligi 100 miljardi USD jagu suurem, ei kohta me sellist käitumist norrakate poolt. Miks see nii on? Suurt rolli mängivad siin Hiina väärtused.

Foto: Artyom Ivanov/TASS

Režiim Hiinas

Hiina tsensuurist ja n-ö kommunistlikust režiimist oleme arvatavasti kõik kuulnud. Rahutuste mahasurumine Tiananmeni väljakul ja Hong Kongis on alati lääne maailmas olnud ebademokraatliku protsessi näiteks, kuid meie seas on palju inimesi, kes ei saa aru, miks see antud kontekstis nii oluline on. Kuna maailma suuri maks majanduslikuks jõuks võib peatselt saada Hiina, siis hakkavad ka nende väärtused mõjutama suuresti kogu maailma omi, umbes nagu täna mõjutab meid USA. Kui ameeriklased arvavad, et McDonald'sis igapäevaselt käimine on lahe, arvame seda varsti ka Euroopas. Samamoodi võib varsti mõjutada meie valikuid ka Hiina, ainult et Hiina režiimi mõjutused on kordades drastilisemad ja demokraatiat riivavamad.

Aastaid oli Hiinas ühe lapse poliitika, mis keelas üle ühe lapse saamise, kuid nüüd

üritab Hiina enda poolt kontrollitud Interneti kaudu tekitada üksikutes naistes häbitunnet mitteabiellumise osas ja laste mittesaamise osas, kutsudes neid „jääk-naisteks“[4]. Isegi kõige konservatiivsemad poliitikud ei sunniks naisi lapsi saama, vaid pigem abordist loobuma.

Kui hiina naised alustasid #MeToo liikumisega (seksuaalse ahistamise ja vägistamise vastane liikumine), üritasid riigivõimud teatud märksõnu sotsiaalmee dias tsenseerida, kuni Hiina naised kasutasid #MeToo asemel sõnu, mis tähendavad hiina keeles „riis“ ja „jänku“. Guangzhou soouuringute keskuse uuringus avastati, et 7000 õpilasest on 70% kogunud seksuaalset väärkohtlemist, kellest ainult 4% teatas sellest võimudele. Sellisel tasemel avalike probleemide mahasurumine pole mitte mingil juhul meie kultuuriruumis aktsepteeritav, kuid on tõenäoline, et Hiinast majandusliku sõltu-

vuse suurenedes peame me seda talutavamaks.

Näiteks majanduslikel eesmärkidel Hiina ebademokraatlikkuse suhtes silma kinni pigistamisest on Loode-Hiina. 2017. aastal loodud Xi Jinpingi valitsuse poliitika all on kannatanud praeguseks hetkeks

üle miljoni muslimi (enamik neist on uiguurid). Neid saadetakse sunnitöölaagritesse ning steriliseeritakse. Ajavahemikus 2015–2018 on uiguure sündinud 60% vähem kui varasemalt[5]. Seetõttu on Rahvusvaheline Kriminaalkohus seda genotsiidiks kutsunud [6]. Selleks, et mitte oma võlausaldaja või tähtsa kaubandusliku partneriga tülli sattuda, pole paljud riigid Hiinat selles osas kritiseerinud, kuigi see on vastuolus igasuguste väärtustega meie kultuuriruumis.

Mida peaks tegema, et sääraseid väärtushinnangud ka meil valitsema ei hakkaks?

Hiinas müüakse ja toodetakse odavamaid tooteid kui mujal ning ahvatlus neid kallimate asemel osta on inimloomuses. Meid ei huvita, kas selle töö on teinud 12-aastane tüdruk, kes ei saa selle eest piisavalt raha, või 37-aastane Bob, kes kannatab rasvumise all. Meid huvi-

tab üldjuhul lihtsalt odavam hind. Sõltuvuse Hiinast ongi tekitanud nõudlus odavamate toodete järele, mida sealsed ebademokraatlikud võtted meile pakkuda saavad. Arvatavasti peame leppima natukene kallima toodanguga, aga samas demokraatlikuma protsessiga. India plaanib hetkel hübriidsüsteemi loomist, kus tooraine tellitakse Hiinast, kuid tooted valmistatakse kohapeal ning hinnaerinevus ei tule arvata-vasti kuigi erinev. Ka Joe Bideni valitsus tahab tootmisprotsesse USAsse kolida, mis toob küll kaasa kallima hinna, kuid vähendab oluliselt sõltuvust Hiinast. [7]

Ka meie saame valida Hiina investeringute vältimise, mis teeks meid nendest vähem sõltuvaks. Selle kasuks otsustas Eesti valitsus juba

näiteks Tallinn-Helsinki tunnelit planeerides. [8]

Meil on võimalus eelistada kodumaist ja tuttavat toodangut Hiina omale ning suurriigi investeringuid mitte kaasata. Et mitte sõltuvust suurendada ja sedasi demokraatlikke protsesse ohustada, peame neid valikuid tegema aga rohkem kui praegu, mis sest, et see võib suurendada meie ostukorvi hinda. Hiina on võimas ja kaval ning need näited siin on vaid üksikud. Me peame lõpetama probleemi ignoreerimise ning oma heaolu eest seisma. Me keegi ei taha kogeda Euroopas järjekordset genotsiidi või repressioone. Samas ei saa siinkohal unustada, et juba praegu elavad Hiinas vähemused genotsiidi läbi. Läänemaaailm peab otsustavalt selle hukka mõistma ja Hiinale repressioonide lõpe-

tamiseks survet avaldama. Vaid nii on lootust, et kannatajate olukord paraneb.

Kasutatud allikad:

- [1]https://en.wikipedia.org/wiki/Debt-trap_diplomacy
- [2]https://en.wikipedia.org/wiki/Sovereign_wealth_fund
- [3]<https://www.reuters.com/article/us-angola-economy-idUSKBN29G18X>
- [4] 5. oktoober 2018 France24 uudistest
- [5]<https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-uighur-group-oppression-labour-camps-us-sanctions-human-rights-abuse-a9634396.html>
- [6]https://en.wikipedia.org/wiki/Uyghur_genocide
- [7]<https://joebiden.com/made-in-america/>
- [8]<https://www.ohutuleht.ee/1008091/rongiga-niipea-soome-ei-saa-eesti-riik-tom-bab-vestebacka-tallinna-helsingi-tunneli-plaanile-vee-peale>

TEHISINTELLEKT ON ELUS JA MEIE SÜNNITASIME TA

MÄRTEN KALA

Yuval N. Harari on oma raamatus „Homo Deus” kirjutanud, et 21. sajandi infoühiskonnas on vabadus inimesel, kes suudab turbulentsetes infotulvades otsida seda, mida **temal vaja on teada**, ning mitte eksida maailma ülevoolava

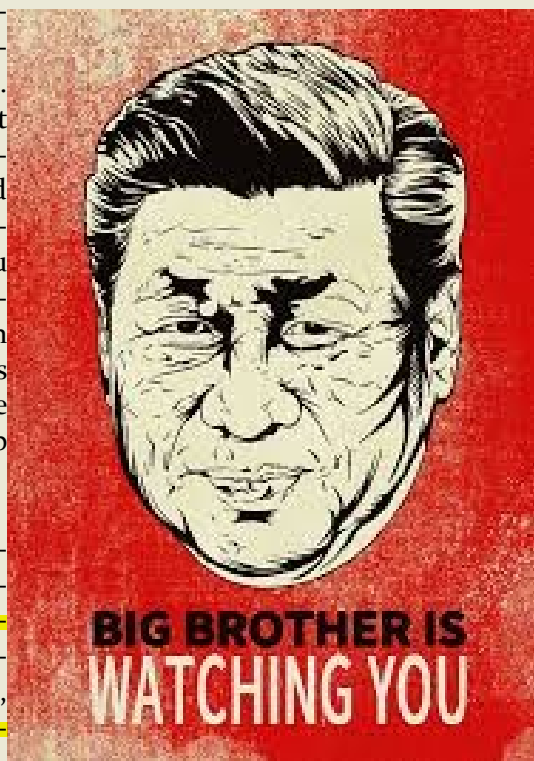
vas teabes ära. Lisaks infoküllusele on inimkonnal tekkinud esimesed probleemid vastloodud tehisintellektiga. Tihti ei suuda ühiskond arvestada uuenduste kõigi võimalike negatiivsete omadustega.

Tehisintellekti on peamiselt arendatud selleks, et uurida inimese teadvust. **Kvantarvutites**, mille töövõimekus on võrreldav inimaju omaga, on võimalik luua mudel inimaju närviühenduste võrgustikust. Selline mudel aitab neuroteadlastel uurida seda, kuidas aju eri osad omavahel suhtlevad ja seo-

tud on. Kõikide selliste seoste avastamine ja analüüsimine viib neuroteadlased lõpuks tervikseletuseni elust ja teadvusest, mis pole omavahel seotud, nagu näitavad meile kaadrid dokumentaalfilmist „Science of Soul”. Praegu uurivad teadust ja elu sellised teadusharud nagu filosoofia, psühholoogia ja neuroteadus, kuid need teadused ei suuda kombineeritultki anda praegu seletust teadvusele ja elule. Seega on tõenäoline, et enne kui inimkond välja sureb, mõtestavad inimesed ka teaduslikult lahti teadvuse ja elu, sest juba praegu arvavad füüsikateoreetikud, et inimteadvus on kvantmehaaniline väärtus ning elu tekib siis, kui see väärtus kehastub ja annab kehale kõik elu tunnused.

Tehisintellekti areng 21. sajandil on olnud kiire ja edukas. Arengut on võimaldanud mitmete erasektori ettevõtete investeeringud, mis ärilistel huvidel tahavad maailmaturul tehisintellekti konkurentsieelisena kasutada. See tõstab investori jaoks ettevõtte tulusust, kuna ühiskonna haldusorganid ei suuda sammu pidada tehisintellekti arenguga. Riikide valitsused ei ole piisavalt kiired ja pädevad, et tehisintellekti kasutamist reguleerivat seadustikku välja töötada. Olgu mainitud, et igasugust tarbijakäitumist peetakse informatsiooniks, mis on nüüdisaja ettevõttele või idufirmale hädavajalik, et oma teenuseid või tooteid

kõige paremini pakkuda. Dokumentaalfilm „In the Age of AI” keskendub Hiina ühiskonna tehnoloogilisele spurdile. Hiinat on nimetatud kapitalistlikuks sotsialismiriigiks, sest Hiinas elab palju tarbijaid, kes tekitavad hulgaliselt infot, mida riigistatud ettevõtted ja idufirmad saavad kasutada oma arenguks, sest

Hiina valitsusel ja ainuparteil on kontroll oma ühiskonna üle. Selles ühiskonnas on tavaliseks saanud uus makseviis, näotuvastus ja „sotsiaalkrediidisüsteem”. „Sotsiaalkrediidisüsteem” põhineb sellel, et Hiina valitsus jälgib ühiskonnaliikmeid ning igasuguse heategevuse eest saavad kodanikud nimetatud krediiti juurde. Seadusi rikkudes, näiteks punase tulega üle teed ületades, võetakse

punktide ülekaal võib kaasa tuua häbiposti avalikel infoekraanidel ja isegi vanglakaristuse. Positiivsed punktid võivad anda kohvikutes ja ostukeskustes soodushindu. Olukord, kus inimest jälgitakse pidevalt ja võetakse vastutusele, on postmodernistlikus ühiskonnas uus nähtus, kuid sarnaselt elasid inimesed kristlikus Euroopas keskajal. Seega, kui Fr. Nietzsche väitis ühes oma teoses, et Jumal on surnud ja meie, inimesed, tapsime tema, siis nüüdseks oleme Jumala valvsa silma taasloonud turvakaamerate andmetöötlusrakendustega. Nii saavad inimesed taas jumalakarlikult kohusetundlikuks, kuid ühtlasi liiguvad maailma riigid Hiina järel düstopilise riigikorra poole, sest teised suurriigid ei taha endale lubada tehnoloogilist mahajäämist.

Tõenäoliselt seletavad inimesed enda jaoks teaduslikult lahti elu ja inimteadvuse, et neid enda kasuks tööle panna. Kui keskajal oli kirikul suur võim, sest inimesed kartsid Jumalat, siis tulevikus võib võim olla valitsusel, sest riikide valitsused saavad omada sama rolli täitvat tehnoloogiat. Naftaajastu lõpeb infoajastu algusega, sest peamiseks ressursiks saab nafta asemel informatsioon tarbijakäitumise kohta.

Pildi allikas: <https://www.pinterest.com/pin/61220876175447420/?d=t&mt=login>

APPLE MUSIC VS SPOTIFY

ANITA ALGUS

Olen alates 2016. aastast olnud täielikult Spotify usku ning pole kunagi suutnud mõista, miks keegi peaks eelistama Apple Musicut. Eelmise aasta lõpus otsustasin proovida aga Apple Musicut ning pean tõdema, et ma ei tahagi enam tagasi minna. Paljud kiitavad tegema kiireid järeldusi ning olema kohe Apple Musicu vastu, teadmata selle platvormi sisu kohta.

Hind

Kui Spotify'l on lisaks Premium versioonile reklaamidega tasuta versioon, siis Apple Musicul seda pole. Muidu on hinnakiri suhteliselt sarnane: 6.99€ kuus üksikisikule, 10.99€ kuus perele (maksimaalselt 6 inimest) ja 3.49€ kuus tudengitele. Lisaks on Spotify loonud plaani kahele inimesele hinnaga 8.99€ kuus. Spotify teeb Duo ja Pere plaanide puhul ka kõigi inimeste *playlist*'idest *mix*'i, mis on päris huvitav lisafunktsioon ja tuleb kasuks perega ühise muusikamaitse leidmisel.

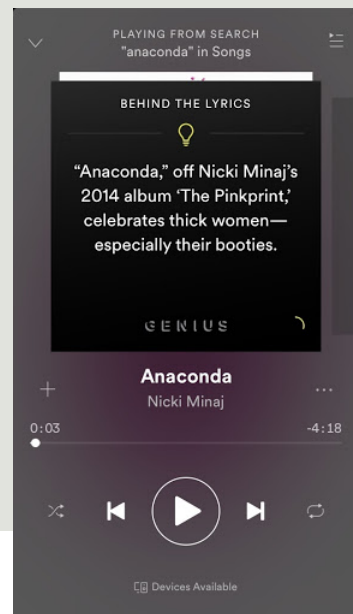
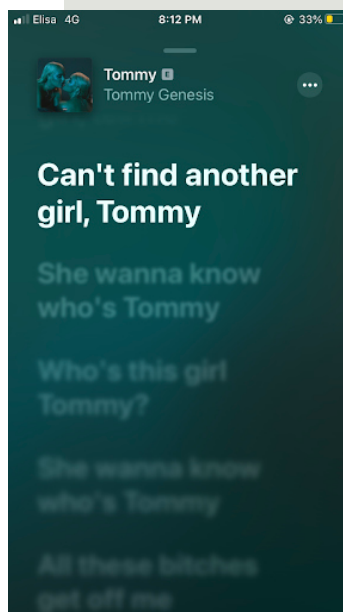
Jõudsin ise Apple Musicuni, sest Apple tuli välja Apple One paketiga, mis seob ühte plaani Apple Music, Apple TV+, iCloud jm teenused, mille kõigi eest muidu eraldi maksin. Kui sellist võimalust nägin, siis mõtlesin, et hult mugav lahendus ja tellisin. See on üksikisikule 11.95€ kuus ning perele 16.95€ kuus. Sellel on ka Premier versioon, mis on hetkel saadaval vaid UKs, USAs, Kanadas ning Austraalias.

Laulusõnad

Peamine põhjus, miks ma Spotify'st loobusin, oli laulusõnade puudumine. Kuigi Genius Lyrics pakub Spotify's Behind The Lyrics'it, ei pidanud ma seda enda jaoks mitte mitte kuidagi piisavaks. Lisaks pole seda paljudel lugudel olemaski.

Apple Musicus seevastu saavad artistid laulu üles laadides laadida üles ka sõnad ning kuulaja saab lihtsa nupuvajutusega enda ekraanile kas karaoke stiilis sõnad või tavalise tekstina laulusõnad (olenevalt, kuidas artist need sisestanud on). Karaoke stiilis sõnade puhul saab ka laulusõnade abil navigeerida kindlasse kohta laulus, mis on minu arvates üks vingemaid lisasid.

Üldiselt huvitab meid siiski, mida artist ütles, mitte mis nende sõnade taga on. Seda veel eriti räpilugude puhul. Apple Musicus saavad sõnu lisada ka eesti artistid, kelle Genius Lyrics muidu lihtsalt välja jätaks.

KUIDAS TREFFNERISTID MUUSIKAT KUULAVAD?

Playlist'ide soovitusel:

- See üks keskaegne *party mix*
- FIFA *playlist*'id
- Jakobi hea *playlist*
- Kui tahan olla 5-aastane jälle, siis päris nostalgiline *playlist* on „childhood nostalgia”, mille autor on PBG Shaw ning Spotify *playlist* „All out oos”
- ööülikool on muusika õige haritlase kõrvadele;);)

ANITA ALGUS TRIINU ARU

Muusika

Nii palju, kui ma seda kogunud olen, on muusikavalik Apple Musicus ja Spotify's suhteliselt sama. Muusika kvaliteedis meeldib mulle aga väga Spotify kohandamisfunktsioon, kus saab tekitada endale sobiva *corssfade* efekti lugude vahele ning üldiselt mingeid sätteid muuta. Apple Music seda minu teada ei paku.

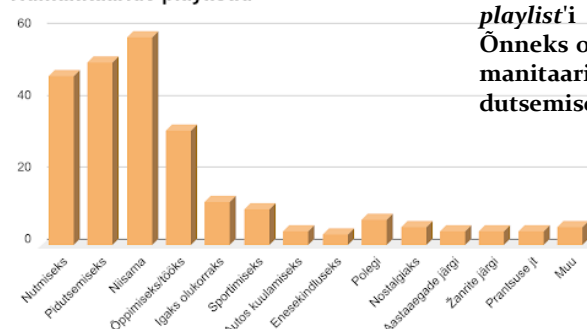
Seadmetevaheline töö

Kui oled andunud Apple'i ökosüsteemi liige, on Apple Music sinu jaoks ilmselt oluliselt mugavam. Apple Musicu abil mängib Siri päriselt *playlist*'e ja lugusid sinu käsu peale: AirPlay abil saab väga mugavalt muusikat enda seadmete vahel vahetada ning kogu ökosüsteem töötab üldiselt väga ladusalt. CarPlay's minu arust otseselt vahet pole, mõlema platvormiga saab edukalt muusikat mängida. Spotify andis välja nüüd muidugi ka CarThingi, et Spotifyst muusika mängimine autodes mugavamaks teha.

FUN FACT #1: Kui sa pole kindel, mis muusikat peol lasta, siis kõige turvalisem variant on popmuusika, sest seda kuulatakse enim iga suuna arvestuses.

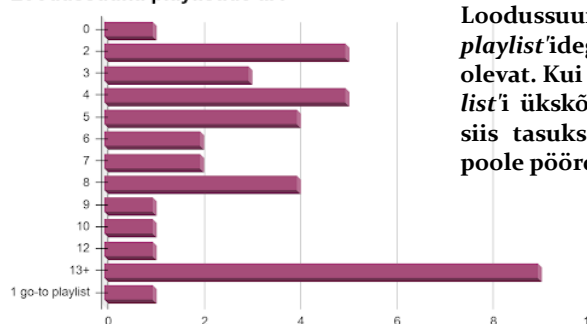
FUN FACT #2: Kui sa otsid kedagi, kellega *indie*-muusikat kuulata, siis tasuks sul pöörduda humanitaarsuuna tüdrukute poole, sest nende hulgas on enim *indie*-muusika kuulajaid.

Humanitaaride playlistid

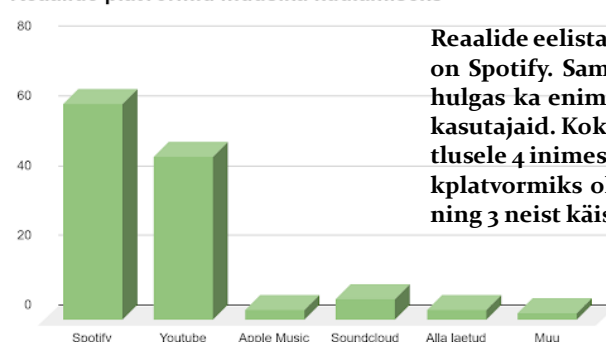
47 humanitaari omab *playlist*'i nutmiseks. Õnneks on aga 51 humanitaaril *playlist* pidutsemiseks.

Loodussuuna playlistide arv

Loodussuunas paistab *playlist*'idega päris hea seis olevat. Kui sul on vaja *playlist*'i ükskõik mis puhuks, siis tasuks ilmselt nende poole pöörduda.

Reaalide platvormid muusika kuulamiseks

Reaalide eelistatuum platvorm on Spotify. Samas on reaalide hulgas ka enim Apple Musicu kasutajaid. Kokku vastas küsitlusele 4 inimest, kelle lemmikplatvormiks oli Apple Music ning 3 neist käis reallis

BOHEEMPLASEST KUNSTIAJALOOÕPETAJA, KES EI TAHTNUD SKANDAALSEKS SAADA

ELIS RIIN TARS
MARI LEPP

Foto: Elis Riin Tars

Enne õpetaja Priidu Beieriga kohtumist virvendasid lood ja müüdid silme ees, kuidas ta olevat KGB eest põgenenud ja Monaco printsessiga kirjavahetuses. Kuidas mõned õpilased räägivad, et näevad hirmuga kunstiajaloo tunde unes, ja teised, kuidas ta on kahelistele

õpilastele kolme suutnud välja võluda. Vestlesime Priidu Beieriga klassiga aktinäitusel käimise, trükimasinal kellegi UPT retsenseerimise ning Hundipäeval kala kinkimise asemel hoopis elust, noorusest ja luulest.

Kuidas Te Treffnerisse

sattusite?

Üks tuttav soovitas. Ma olin tegelikult töötanud ja otsisin tööd kooliõpetajana. Olin töötanud asendusõpetajana Tartu linna- ja maakoolides. Ka kunstimuuseumis, kus oli vaba aega palju: kui näitus välja pandud, oli umbes kuu aega rahulikku olemist, kui sain näitustel käia, artiklimaterjalidega töötada, luuletada. Tartus töötasin Tam-

me gümnaasiumis ajaloo-õpetajana, hiljem andsin Tartu Kunstikoolis eriained.

Ülikoolis õppisite siis ajalugu?

Jah, ajalugu filosoofia eriprogrammiga. Ma olen siin koolis õpetanud ka filosoofiat 7-8 aastat.

Mis Teile Treffneri juures meeldib, miks Te siia nii kauaks olete jäänud?

Meeldib seltskond: õpetajad, õpilased. Maja on ka ilus, 19. sajandi klassitsism, ehkki siseruumid on ümber kujundatud. Tartu meeldib mulle, kuigi olen maapoiss, Tallinas ilmselt ei suudaks elada, liiga suur.

Kust Te ise pärit olete?

Pärit olen Palamuselt, elanud ka Jõgeval. Sündinud olen hoopis Tartus. Õpitud alustasin Abjas, edasi Õrus, siis Tsirguliinas ja Riidajas Võrtsjärve ääres. Tõrvas lõpetasin keskkooli, kuhu sõitsin iga päev bussiga 15 kilomeetrit. Ülikooliaeg oli mul ka vaheldusrikas. Kuna võtsin kaks akadeemilist puhkust, siis ametlikult õppisin eriprogrammiga kokku seal seitse ja pool aastat.

Kas Teil on mingisuguseid eredaid mälestusi ülikooliajast?

Ülikooliaeg oli tore ja põnev, ehkki nõukogude aeg. Nooruses oli palju armumisi ning boheemlaslik seltsielu. Ma olen küll täiskarsklane, ei joo ega suitseta, aga istusin erisugustes seltskondades ja kannatasin ära, kuna

isa oli kirglik suitsumees. Ma ei olnud seltskonnaga koos muidugi nii kaua, kuni kõik olis täitsa lääbakil, põrandal maas. Lahkusin õigel ajal, et inimestest jääks hea mulje. Pärast kuulsin ikka, kuidas oldi oksendatud või kakerdatud, aga õigel ajal tuleb lahkuda.

Minu kooli tööle võtmine oli ka ikka väikese riskiga, sest mul oli siiski boheemlase maine ja veidraid tuttavaid ning sõpru, kuigi olen õppinud ülikoolis juutidest professorite, Rem Blumi, Leonid Stolvitši ja Juri Lotmani käe all.

Kunas Te luuletamisega alustasite?

Üsna hilja – põhikooli tollases viimases, kaheksandas klassis. Olin küll lugenud luulet, aga ise luuletama ei kippunud. Põhjus oli selles, et ma ei ole eriti hea rütmitudega, olen ebanusikaalne ja ei pea viisi. Sel ajal oli moes riimilis-rütmiline luule, peaaegu absoluutne, vabavärss oli haruldane. Riimilis-rütmilise luule tegemine on põhjustanud mulle päris palju raskusi, lõpuks olen ma silpide lugemise abil – loed neid silpe ja vaatad, kus rõhud on – selle selgeks saanud. Mul oli päris suuri rütmilisi vigu, teised küsisid, et miks sa nii kirjutasid, rütm siin ju muutub. Mina ei saanud midagi aru. See tundus siis huvitav, et sellised eba puhtad kohad olid. Ega riimid olid ka nagu nad olid, aga luuletasin siiski. Eks see oli seotud teismeeaga: veri hakkas vemmeldama, olin tohutult armunud. Elasingi end välja luules.

Kelleks Te väiksena saada tahtsite?

Kõige suurem unistus oli saada ohvitseriks, mulle meeldis ka väga sõjakirjandus. Nõukogude armeesse ei tahtnud ma siiski minna. Isa oli mul ka sõjaväest välja nihverdanud, nii saksa kui ka vene ajal, ning võltsinud dokumente, kuna ta oli suure pere ainus meessoost isik ja aitas ema. Mina lihtsalt põhimõtte pärast ei tahtnud minna, mul oli tohutu vastumeelsus selle nõukogude süsteemi vastu. Tagantjärele tundub see naljakas, kuna olen tegelikult suur vene kultuuri ja kirjanduse huviline. Olen vene keelest luulet natuke isegi tõlkinud, mis on Vikerraades ilmunud. Vanaema oli naismeier, haritud, seepärast oli meil kodus vanu entsüklopeediad, kust sain lugeda vabariigi ja vabandussõja kohta.

Milliseid lugusid Teil Treffneri ajast meenub?

Siin on olnud mitmeid õpetajate reise. Mul on meeles direktor Helmer Jõgi ajast enesetäiendamiseks ette nähtud tud reis Saaremaale. See oli vahetult pärast kooliaasta lõppu, juuni esimesel nädalal. Seal olid pikad loengud, aga õhtuti sai mere ääres jalutatud. Väga ilus oli, aga tagasitulekul läks ilm järsku halvaks: tulid torm ja äikesevihm ning puud olid langenud teedele. Kuidagi jõudsime viimase praami peale ja saime siiski veel üle Virtsu. Mina tulin bussilt Pärnus maha, mõtlesin, et muidu ei jõuagi Tartusse. Läksin siis ühe vabaabielu-

kaasa juurde ööseks. Aga nad olid ikka öösel ilusti Tartusse jõudnud. Ka Värskas käimised on mees. Siis veel hiljuti toimunud sügisene reis Helsingisse. Ma ei ole enamikel reisidel kaasas käinud, peamiselt tervise pärast. Ka mitte Roomas ega Hollandis. Berliini ei julgenud ka minna. Mind vaevavad kolmiknärvipõletikust põhjustatud valud, mis ei lase mul mõnikord paar nädalat järjest väljas käia. Eile andsin tundi ja vaatasin ka, et mul nägu oli kogu aeg krimpsus, õpetasin ja mõtlesin, et miks küll. Aga kogu aeg see kolmiknärv valutab. Pisut liigutasin ja juba käis valusähvatus põses. Natuke veider nägi ehk välja. Kui ma nüüd klassis tunde andnud olen, siis ei paista nii hästi välja, et mul nägu krimpsus on. Või vähemasti tagumiste pinkideni. Aga tõesti, eile valutas, tuleb siis-ki lihtsalt ära kannatada. Meenub ka imekaunis sügisene Helsingi, mul on sünnipäev ka samal ajal. Meid võeti isegi Soome Haridusministeeriumis vastu, käisime Helsingi Reaalkoolis, mis on midagi Tallinna Reaalkooli sarnast.

Õpilaste seas liiguvad igasugused jutud Teie sõjaväe vältimise ja KGB-ga kokkupuudete kohta. Kas Teil elu lihtsalt juhtus olema põnev?

Ma olen eelistanud siiski vaikset ja rahulikku elu, aga see oli paratamatult nii kui liigud boheemseltkonnas ja satud kirjutama. Kirjanikul

oli nõukaajal suur staatus ja seetõttu neid jälgiti rohkem. Küllap tekkis julgeolekuorganites huvi, kes see noormees on ja mida ta endast kujutab. Sellepärast olen kasutanud varjunimesid, ega ma ise ei ole sugugi tahtnud skandaalseks inimeseks saada. Unistasin ülikooli minnes ka teaduslikust karjäärast ajaloolase või filosoofi ajaloolasena. Need unistused jäid siiski katki, sest kirjandus kiskus liialt kaasa ja punk hakkas mind huvitama, ehkki see oli selline oma lõbu.

Teie luulest... Mis luulekogud Teile endale enim meeldinud on?

Nüüdseks on meeldinud mitmed kogud, sest aegade jooksul kirjanduslik maitse muutub. Kui esimene luulekogu „Valgus“ 1986. aastal ilmus, meeldis see mulle väga. Praegu võib-olla „Mustil päevil“, mis ilmus aastal 1991, kuna see tundub tugevam olevat. Väga südamelähedane on ka „Monaco“, pisikene kogu, kus on siiski 50 luuletust sees. Need on mu kolm lemmikut.

Kas Te praegu ka teiste luuletajate loomingut loete?

Jah, püüan end kursis hoida, kuid ma ei jõua väga noorte luuletajate loomingut küll lugeda. Luulet ilmub tohututes kogustes ja kui ta on juba tuntuks saanud, kajastatud ajakirjanduses, Vikerraades, Loomingus või Värskes Rõhus, siis ma ikka loen. Mulle meeldis väga Eda Ahi, just tema esimesed kogud.

„Gravitatsioon“ täitsa vapustas mind. Nüüd töötab ta välisministeeriumis, reisib mööda maailma. Reisimisega seotud luulekogu vajab natuke rohkem tööd ja sisseelamist maasse ja kultuuri. Berit Petolai tundus ka päris huvitav, kes sai see aasta Juhhan Liivi luulepreemia. Tal on ilmunud vaid üks luulekogu, tundus olevat Mari Vallisoo moodi. Noorematest veel Kristjan Haljak, tema puhul mulle mõned asjad väga meeldivad, mõned asjad tunduvad täitsa totakad. Ta loob sürrealistlikku luulet. Mõnikord tundub mulle küll, et ta kasutab mingeid abivahendeid sürrealistliku luule kirjutamisel – on täitsa segases olekus kirjutanud. Ma tean, et mõnikord kirjutatakse purjus-päi, aga mõnikord võib muudki olla kasutatud. Alles normaalse peaga loed üle, mis kirjutasid. Kasutatakse kärbeseseeneleotisi, aga see rikub seedimise ära. Siberiski šamaanid kaua ei elanud.

Praegu ka veel luuletate?

Jah, luuletan, aga mitte enam nii palju. Viimased kolm aastat olen väga vähem luuletanud, sest mu ema elas kõrge vanuseni ja oli raskelt haige ning ma olen pidanud palju tema juures käima. Emal oli kõigi mugavustega kahetoaline korter maal linna lähedal. Tal on tütar ka, aga mina ei saanud teda enda juurde võtta, kuna mul on väga külm korter. Talvel on 17-18°C, tema elas 23°C keskmise temperatuuriga keskküttega korteris. Pere-

kondlikud probleemid olid samuti. Käisin maal, olin seal kolm-neli päeva, tegin süüa, koristasin, vahel isegi pesin pesu. Sügisel matsin ema maha. See talv oli korteris jube külm, lausa 15°C, kütsin meeleheitlikult. Nüüd on tekkinud tunne, et võiks taas kirjutada, paar luuletust on mustanditena valminud.

Aga avaldamiseks?

Avaldanud ma nüüd tõesti teadlikult ei ole, ma olen kirjutanud peamiselt fantaasia- ja armastusluuletusi, aga see on rohkem vana mehe asi. Eksabikaasat olen fantaseerinud, mul on mõned pildid, ta oli minu arvates väga kena brünett naine. Aga ta andis ise lahutuse sisse, ma jäin haigeks ja vaeseks. Praegu ei ole mul tervis kõige parem, aastad on turjal ja raha mul ka ei ole. Ema matused tegid mind täiesti lagedaks, temast ei jäänud midagi muud kui ainult 500 eurot. Kuhu tema raha sai, jumal seda teab, pangas ta seda ei hoidnud. Allesjäänu jagasime õega kahepeale ära.

Ent Teil on plaanis anda välja veel mõni luulekogu?

Jah, on küll. Mul on siiski käsikirjas paari luulekogu maht kindlasti olemas. Peamiselt küll armastusluuletused, mis on kirjutatud 10-12 aastat tagasi, kui Narvamäel elas üks väga vahva noor naisõpetaja, kellega bussipeatuses vahel kohtusime. Ajasime vahel juttu ka. Olin meeletult armunud ja siis ma fantaseerisin ning luuletasin

temast. Sealt saaks kindlasti ühe luulekogu kokku. Aga ta on ka ammu ära kadunud, läks välismaale. Tal on ka abikaasa ja laps, olen kuulnud tuttavate kaudu. Mul endal on ka piinlik tagantjärele kõigile näidata kui rumal ma kunagi olen olnud. Aga õnneks on need asjad jäänud platoonilisse vormi, olen ennast välja elanud kodus kirjutuslaua taga luuletades. Või mõnikord armastuskirju kirjutades, mida ma ei ole saatnud. Enamasti lendasid need kirjad paberikorvi või ahju. Praegu olen ma 63 aastat vana ja enam sellist tormilist armastust ei ole olnud.

Kust Te oma luuleks veel inspiratsiooni saate?

Vahetevahel olen loodusest saanud, kuid enamasti siiski loetud raamatutest, kirjanusest. Ka siis lihtsalt fantaseerin, kujutan ette. Kuna ma olen rahutu inimene, on proosat tohutu raske kirjutada. Artiklite kirjutamine on minu jaoks pikaldane protsess, kirjutatan lehekülje ja siis kaob juba mõttelõng. Lühikest artiklit võin kirjutada nädalaid. Luulet võin kirjutada lehekülje, aga proosas lehekülje – siis pean jälle vahet. Ega ma ei olegi arvustusi vana mehena kirjutanud, seal tuleb uuem põlvkond peale, ikka nemad kirjutavad. Nende arvamus loeb rohkem.

Kuidas Te praegust Eesti kunsti- ja kirjanduselu kirjeldaksite?

Ma pean ütlema, et kirjan-

BEIERI LEMMIKUD

KOHVIK: Ikka Verneris olen käinud. Olen seal käinud ka Anneli Mäega, siis pidin ikka kohvi välja tegema, aga ajasime ilusasti juttu.

RAAMAT: Mõni Dostojevski teos, näiteks „Idioot“ – paks romaan vürst Mõškinist, mis on mind tugevasti mõjutanud lapsepõlves.

LUULE: Saksa luule, eriti Hans Magnus Enzensbergeri „Luulet neile, kes luulet ei loe“. Enzensbergeri mõjul proovisin ise ka vabavärssi.

MUUSIKA: Ungari muusika, just nooruses oli keele pärast oluline. Praegu olen küllaltki palju kuulanud vene rokkmuusikat, seda on rohkem ringi liikumas ja tase on kõrgem kui Eestis, tegijaid on rohkem.

KINO: Miloš Formani „Amadeus“ – muusikafilmi, lõbus, aga samas ka väga kurb.

TEATER: Noorpõlve etendused, mis mulle eredamalt meelde jäänud. Võib-olla Jaan Toominga lavastused 70ndatel aastatel – „Põrgupõhja uus Vanapagan“ ja „Veli Joonatan“ – väga intensiivsed, ekspressiivsed, löögijõuga.

dus üha rohkem ja rohkem feminiseerub. Huvitavaid meeskirjanikke küll tegutseb, aga naised on tunduvalt rohkem. Nii et umbes kolmandiku moodustavad mehed ja ülejäänud naised. Nõukogude ajal oli vastupidi: kuna kirjanikud teenisid

INTERVJUU

palju, siis mehed püüdsid parnassile [luuletajate paremikule, toim.] tõusta. Praegu ei elata siiski luuletaja palgast ära, välja arvatud need, kes saavad kultuuriministeeriumi kirjanikustipendiumit. Neli kirjanikku saavad kolm aastat keskmist palka, elavad ära, nemad suudavad lapsed ära toita. 500 euroga kuus tavaliselt üksinda elad küll ära, aga naist ja lapsi sellega ei toida.

Lisaks, kunstist. Kas Te ise maalite või joonistate ka?

Ma olen teinud kollaaže, joonistanud. Maalinud mitte. Ülikooliajal käisin Ülikooli Kunstikabinetis Andrus Kasemaa juures, tegin töid pastellide ja kriitidega,

aga mitte värvidega. Mul on see viga, et kuna mul on olnud mitmeid kukkumisi, raskeid luumurde, peapõrutusi, ei suuda ma vedada sirget joont. Tahvli peal hakkab kaldu vajuma kas üles- või allapoole. Anatoomilised joonistused on ebatäpsed.

Me küsiks ka, kas Teil on kunstiajaloo mõni teema või kunstnik, kes Teile endale enim meeldib?

Võib-olla Giuseppe Arcimboldo, 16. sajandi Itaalia mannerist. Väga vahva ja originaalne kunstnik. Ta elas Prahas ja töötas Rudolf II õukonnas, ehkki ta ei ole nii tuntud. Siis muidugi renessansiaja kunst, teate Leonar-

dot, Michelangelot, Tizianit. Võib-olla natuke ka Raffael, aga mitte nii palju. Nad on lemmikud läbi aegade. Siis on meeldinud ka William Hogarth, Inglise 18. sajandi kunstnik. Tema seeriad, kuni 12-osalised maalid, hiljem graafikad. Ta on kunsti teinud huumoriga. Ja muidugi vene kunstiühendus *Mup Искыцства*, kust ei oska isegi lemmikut välja tuua. See on lihtsalt üks vahva rühmitus. Teistest rahvustest oli seal ka inimesi, näiteks Johannes Greenberg, kes elas Moskvast enne oktoobrirevolutsiooni, hiljem tuli Eestisse. Sinna on kuulunud ka Läti, Leedu ja Soome kunstnikke. Lisaks oli selle kunstirühmituse juht hoopis kunstikriitik.

PÕIGE KUNSTIAJALOOTUNDI

Küsisime õpilastelt.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Arnolfini-Portrait>

Millega on tegu?

Arnolfini portree, Jan van Eyck, 1434 ja õlimaal (puhtalt mu enda teadmised, *reverse image search*'iga ei ole siin midagi tehtud ma luban, palun andesta beier)

aah here we go againnn

Ega ma tundi tegelt ei jõudnud...

:)

jah ei mu beiu tunnid olid distantsoope ajal

miks ma pole kunagi sellist pilti näinud

Ai.. no mingi kaupmees 15.saj. Holland..?? Selle maali puhul oli oluline taga seinal olev peegel, sest see on äärmiselt detailne ja näitab seda sama ruumi teise nurga alt. Vms.

Vastab Priidu Beier: „Kuskil 1430-1440, Jan van Eyck „Arnolfini abielupaar“. Tagapeeglis peaks väiksest vastu peegelduma ka Jan van Eyck abielutunnistajana. Jah, selle ma tunnen ikka ära.“

LUULETUSED

Siin pole peegleid

Karl Mote

siin pole peegleid
sest purustades oma peegelpildi
võid sa endale haiget teha
lõigata läbi oma unistused ja lasta neil voolata
aga need on niikuinii läbipaistvad
ja killud vaid peegeldaks ilmaruumi seda tühjust

oma mustade juuste all ja imekena näo taga pole sa üksi
nii sa ütlesid mulle, kui katuselt liugles alla valget auru
ja kõrge tara taga pargis laulsid linnud tärkavast kevadest
ning sinu peas rääkis see hääl
matist peeglist
keskmise käe reeglist
kolmandast vaatusest
olematu sõbra saatusest

nemad ütlevad, et tema sinu peas pole päris
(nagu su juuksedki pole päriselt mustad)
ja üritavad teda alla suruda, surmata
kaks korda päevas mürgiga, mis on
valge
punane
ümmargune
ja neljakandiline

sa ütled, et sul pole midagi viga
ja paljud meist siin arvavad nii
aga mida see tõde meile annab?
rada on ju kõigil üks

13

Elo Saal

Püstist pöialt loodan näha, mina,
gladiaator
kui mu rinda torkub raudne
valuindikaator

Mu laip vast päriks vähem au kui päris
Trooja Hektor
...ent hetkel kui nii mõtlen muudab
suunda pöidlavektor

Üles poole tõstetuna elu määrab õigeks
et homme jälle amfiteatris surma peale
võitleks

Julge (mesilase) rind on mesine

Anette Ama

üle orgude kostub laulev sumin
võõrkeelselt salapärane ümin
kandub üle kullakarva nartsisside
kui ka Olümpose kreemjas pilvemasside
keeli nährvalt meloodiline sonaat
Louvre'i hämarikust pärit eksponaat

Achilleus, vaata ette sa
kui sa ei oska lennata
nad sõdivad ilma armuta
kuid siiski hingega
magusa õnnega
joovastava vaprusena

graatsiliselt läbi taevakaare lendavad
kilbid ja mõõgad päikese käes sätendavad
meekollased kitoonid
igavesed ikoonid
sajandite pikkused sensatsioonid

nende ees langeb iga lill
roosilill, rukkilill, kuid ka kunstill
lahti läheb ateenlaste silmapill
kuis inglid nad läbi aasade tantsivad
ja mesimagusat nektarit korjavad

Hippolyte latsekese
vaesekese
ei ole lihtne elu sõdamaal
talul hoidmine raskelt rinnal
iga hetk võib leida end murtuna maapinnal

kuid ka magus on elus peituv võidujanu
kui pika sõdimise ees ootab hubane taru
heksakonaalne korterelamu
rent täitsa okeilt maru

elavad mesises harmoonias
lilleaias
mütoloogias
maailma kihvtimad proudad
töökuse fotografeerijad

üle orgude kostub laulev sumin
mesimagus mõmin
kartmatud
aadamast sõltumatud
puhake nüüd lilled, neid
oletegi nii palju juba teinud
las päike loojub

**Mesilastepäeva luulevõistlus 2021, III
koht, 10.-12. klass*

Mesilane: https://www.vhv.rs/viewpic/jixboo_transparent-background-bumble-bee-clipart-hd-png-download/